ТОАБ

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 14 сентябрь, 1974 шу. ● № 111 (5402). ● Мах 2 кап.

БОЛХЛОЧУН СИЙ

Коммунистически общество хьалъеча хьинаре дакъа лацарах, пролетарски интернационализмана тешаме хиларах ший сийле яьккхай дукххача къамах латтача вай йоккхача Даьхен болхлой классо.

Цун воззале Болхлой класс я бIаьшерашка лаьттача харцонна духьала, керда, ираз дола вахар диллара тIехьа коммунистий парте хьалхленца эггара хьалха гIеттар.

Цу хана денз шовзткъе ворийтта шу даьннад. Историна дукха ха яц из. Цхьабакъда, цу юкъа бовзаргбоацаш хувцабеннаб вай мохк, адамаш цендоахача лакхленашка кхаьчаб из. ХьалхагIа санна яхаш а пятилеткагара пятилеткага йIаьхегIа хулаш а латт цIаккха а дицлургдоацача Советски Iаьдала хьалхарча шерашка хьахинна болхлой традицеш. Вайна тахан а хьоккам телаш да ткъаь иттлагIча шерашкарча гIорбаьннача новаторашта Стаханов Алексейна, Изотов Никитана, кхы дукххачарна а карагIдийна турпала гIулакхаш. ЦIаккха а дIакъаста йиш йоацаш вай мехка историна юкъедахад уж.

Цу сийлен традицешта тешаме болаш, бIарга са санна уж лораеш, царех доккхал деш хьабоагIа советски болхлой. Эггара дезагIа дола дунен тIа эггара хьамсарагIа дола хIама санна даьгара вoIагa, цунгара цун тIехьеига кхоачаш хьадоагIа цхьанна а хIамо йирчадаккханза дола болхлочун сий, шийна карагIдувлача гIулакхех болхлочо е а йоагIаш еш йола курал. Из ишта хиннад массаза, из ишта хургда даим. Къахьегача сага сий лорадаь ца Iеш, из кхы а лакхде, цун революционнь традицеш кхы йIаьхегIа е гIерт вай болхлой класс.

Профсоюзий XV съезде ше къамаьл деш КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьннад:

«Тахан хьалха латта болхло — из кIоаргга знанеш, йоккха хультурни кругозор йола, къахьегамца сакхетам болаш творчески гIулакхаш леладу саг. Цо ше производства да, вай общества мел долча хIаман хьалхара бехктокхаме вола саг лерхI.

Цу тайпара болхло политически хьинар долаш ва, ледарлон бехктокхам ца хетилгеи, производство вIаштIехьйоаккхачара моллагIа кхоачамбоацараши лоалуш вац из. Из машар боаца моастагIа ва моллагIча мещанства, наьха сакхетамцеи гIулакхашцеи доаххача моллагIча дIаяхача замах юхедисача йирчача гIулакхий.

Парте идеалаш, коммунизма идеалаш цу тайпарча болхлочун мировоззрени а хинна дIаэттай, цун оамалаш, цун нахацара гIулакхаш, цун берригa вахара никъ белгалбу царъ.

Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хинначул тIехьагIа мара бокъонца хьахила йолаеннаяц нохчийи гIалгIайи къамий болхлой класс. Тахан цун сий долча мугIарашка ба эзараш нах. Кхыча къамех болча болхлошта уллув республика заводашка, мехкдаьтта промыслашка, гIишлошъеча организацешка йисланагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеца шера план ханал хьалха кхоачашъе гIерташ хьинаре къахьег цар. Вай республике дика бовзаш ба СССР Лакхехьарча Совета депутат. Карабулакски химреагентий завода аппаратчик нов. Храмов. «Грозненски «Автоспецоборудоване» завода электросварщик нов. Турапин, Старогрозненски бурув деттача управлене бурувдеттар чов. Гринь. «Электроприбор» завода токарь нов. Костоев, Грозненски ремонтно-механически завода токарь нов. Багашев, кхы дукха бараш а.

Шоаш дика болх барал совгIа уж массаза а кийча ба уллув къахьегачоа новкъостал де, цар дог лаз коллектива гIулакхех, цар доагIIар хьадех дисциплина телхаерашкара, брак йолаш продукци арахецарашкара. Царех йоахкача дикача оамалех я кердачоа даим тIакхувш хилар, балха овсарле лакхъергйола наькъаш лехар, шоаш массе а хIаман бехктокхаме лархIар, общественни балха тIа хьинар долаш хилар.

ХIара денна дикагIа болх бе гIертар, цахаддаш ший профессиональнии культурнии боарам лакхбар хIаране сийлен декхар да. Цунца цхьана бокъонца вола интернационалист, ленински къамий доттагIал чIоагIдеш, дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца лира къовсам лоаттабеш, визза гражданин а патриот а хиларах тарра советски законаш кхоачашдеш, цIагIа а ара а кхычарна хьоккам телаш хила веза вай ханара болхло.

Вай мехка лакха говзал я аьнна сий даь ца Iеш производства хьалхалаттарий, ветераний сий ду къонача тIехьенна цар шоай йIаьхий вахареи профессиональнии опыт камаьрша дIателарах, кхоана шоашта когаметта хьаовттаргбола кагирхой къахьегама сий де, из дукхабеза, шоашта тIабожаш бола бехктокхам кхетабе Iомабарах. Масала, цу тайпарча нахах я «Красный молот» завода токарь Шиянова Клавдия Ивановна. Цу кадрови болхлочо 50 совгIача зIамсагая йоIаи Iомаяьй токара говзал. Цудухьа дукха ха йоацаш ВЛКСМ Центральни Комитето Клавдия Ивановнайна из къонабарий тIехдика хьехархо хиларах «Кагирхой хьехархо» яха медаль еннай. Из санна бола нах кIезига бац республика кхыча предприятешка. Цхьабакъда, уж кхы а дукхагIа хила беза, хIана аьлча, хIара болхло декхарийла ва шийгара гIулакх дIаваларгдола а из дизза чаккхдоаккхаргдола а саг хьалкхеве.

Халахете а, из цицду цхьаболча болхлоша. Цар йоакхо яц къоначарна балха говзал Iомаяра, уж вахара нийсача наькъа тIа бахара. Цул совгIа, цхьайолча хана куц доаца хIамаш а гойт цар шоашкара. Масала, моттигаш нийслу селхан-самардийнахьа мара болхлой мугIарех хьа ца кхийтта зIамсаг малар да ухийташ, из корта бохабу малар малара юкъеувзавеш, къоначарна гуччахьа кхыдола а тоаш доаца гIулакхаш леладеш.

ХIаьта ховш ма дий, малар маларах, прогулаш ярах, балха ханнахьа хьа ца ахарах, лечкъораш ярах вайна мел доккха зе хул. Ерригa а къахьегама коллектив, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш духьалъяла еза цу тайпарча наха. Саго харцахьа хIама даь цхьаккха моттиг йита йиш яц цар ца ювцаш а бе боагIачоа бехк ца беш а.

Сий долаш я вай мехка болхлочун цIи, хIаьта из лакха а лораеш а лелае еза хIаране.

Литературни сайре

Нохч-ГIалгIай столицага Грознега цун исторически моттигашка хьожаш чаккхдаьккхар Карелерча доттагIаша селханара ди.

Iуйрийна 10 сахьат даьлча деликъелца уж хилар вай республике эггара къаьнагIчарех йолча предприятега «Красный молот» заводага хьожаш.

Делкъел тIехьагIа Грозне ДоттагIала майдан тIа хилар Карелера хьаьший. Цига цар тIезнзаш декхар граждански тIема шерашка кIайбарашта дуьхьал латаш хиннача революционерашта А. Шериповна, Н. Гикалона, Г. Ахриевна оттадаьча памятника уллув.

Сайрийна 18 сахьати 30 минути яьлча Грознерча А. П. Чехова цIерагIча библиотеке гулбеннабар республика йоазонхой, общественни организацей викалаш, студенташ, дешархой. Карелерча доттагIашта хетаь литературни сайре хьайийллар Нохч-ГIалгIай йоазонхой Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас.

Дош ду Карелерча делегаце кулгалхочоа А. Н. Тимонена. Цо дег тIара баркал оал Нохч-ГIалгIай къахьегамхошта, республика партийни, советски кулгалхошта шоаш — Карелерча халкъа викалаш, Кавказа Iаьдалах Iалаьмате дика хьоашал деш тIаэцарах.

Гулбеннараша шоай стихаш, цу юкъе укхаза вай республике язъяьраш а йолаш, йийшар А. Титова, Р. Такала, И. Костина. Вайнаьха меттала Карелерча доттагIий произведенеш йийшар С. Чахкиева, Ш. Арсанукаева, М. Сулаева. Фусамдаьшта баркал оалаш къамаьлаш дир Э. Тимонена, У. Руханена, А. Н. Тимонена.

Тахан Нохч-ГIалгIай йоазонхой Союза правлене вIашагIкхийттачул тIехьагIа Нохч-ГIалгIайчеи викалаша цIабаха накъабаьхар Карелера доттагIий.

100.000 тонн хьажкIаш йоалларгвоя вай!

Даьхен амбарашка

ХIара ди тIехьагIа шерлуш доагIа республика кхашка ялата хьажкIаш чуэцара балхаш. Сентябрь бутт болалуш хьажкIаш чуэца йолаяьраш Наурскии Ачхой - Мартановскии районий боахамаш мара хинна деце, хIанз, бакъдар аьлча, Сунженскии Назрановскии районашкара дIа мел иккхача хьажкIаш лелаеча районий дукхагIа дола боахамаш хьажкIаш чуэца доладеннад. **Ши эзар гектар совгIа долча кхашкара хьажкIаш чуийца яьннай чуэца езарех 5 процент, хIаьта пхи эзар тонн совгIа хьажкIаш боахамий хьатташка кхаьчай.**

ХьажкIаш чуэцара цхьана, уж паччахьалкхенна дIалуш а я республика колхозаши совхозаши. **Паччахьалкхен ялат дIачуийдеча пункташка кхаьчай еригаш йиъ бIаь тонн гаргга хьажкIаш.** Царех Наурски районера — 115 тонн, Шалински — 81, Ачхой - Мартановски — 72 тонн, Гудермесски — 44 тонн, Малгобекски — 35, Надтеречни — 20, Шелковской — 16, Грозненски — 10 тонн. Цу цифраша хьахьокх паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялар хила дезача боарамал гаьнна тIехьа дусаш хилар, вешта аьлча боахамий хьатташка кхаьчарех 8—9 процент мара пункташка дIачуеннаяц.

6-ча сентябре денз Ачхой - Мартановски районо — 8, Грозненски — 7, Гудермесски — 10 тонн мара еннаяц, хIаьта уж районаш хьалхагIа хьажкIаш чуэца йолаяьчарех ма йий. Хьатташка эггара дукхагIа хьажкIаш хьаIайна дола цу районашкара боахамаш цхьаккха бехказло лаха йиш йолаш дац.

280 гектарах хIаране тIара 50 центнерал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш яха дош деннад Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» совхоза Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалер Альтемиров Буру керте латтача звено членаша. ХIанз хьажкIаш чуэца йолаеннай звено. БIарг белош, дог хьесташ ба хьувкъам.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) — совхоза бригадир Гебаев Iарби, комбайнера помощник Альтемиров Адам, звеновод Альтемиров Буру, комбайнер Элиханов Зайнди хьажкIий эла юхе.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

СИХЕИ ДИКЕИ

Гудермесски района «Кавказ» колхозе гидуаргаш, шекара свекла, хьажкIаш чуэцаш ба укх деношка.

Къаьстта теркам тIабахийтаб ялата хьажкIаш чуэцара. ЦхьоалагIча, бригадерча Шапаев Шадида, шоллагIча бригадерча Мидиев Iазимеи Ахъядов Исроапилеи кулгалдеча кхаь звенос 183 гектара тIа кхеяьй уж укхаза.

Хьувкъам чуэцаш йиъ агрегат я. ХьажкIаш кIезига яле а гIадам лакха да Шадида кхай тIа. Из бахьан долаш силоса лаьрхIа дукха аьтта гIадам доал. ХIара агрегата тIара хьажкIаш, аьта гIадамаш дIакхухьаш лафеташ тIехьатайса кхо трактор лел.

ХьажкIаш чуэцараштa юкъе къаьстта дика къахьег цхьоалагIча бригадерча тракториста Цадуев Шахьъяна. ХьажкIаш чуэца йолаяьча хьалхарча дийнахьа денз шийна балха норма 120 процент кхоачашъю цо. Цадуев Шахьъяна трактора тIа цIе вымпел йоал.

— ДиълагIа ди да тхо хьажкIаш чуэцаш дола, — йоах колхоза агронома Арсанбиева. — Цу юкъа шозза еннай цуна яхье хьалхара моттиг яьккхачоа луш йола ахчан премн.

ХIанзле 50 гектар совгIа хьажкIаш чуенай колхозе. Хьадхара хьоккам башха дог гIоздоаккхаш бац. Гектара тIара 28—29 центнер мара ялац.

Колхоза керттерча агрономо Я. Арсанбиева яхачох из нийсденнад хIанз хьажкIаш чуэцаш латтача Шапаев Шадида кхай тIа гербицидашца оасар ца дарах.

Шадида кха шинна а оагIорахьа гидуаргий кхашца доазув долаш да. ХIаьта гербицидаш техача царна зе хургдар...

— Мидиевеи Ахъядовеи хьажкIаш, вайна бIаргаяйначa тайпара, дукха дикагIа хьийкъай. Мидиева кхашкара кIезигагIа яле 40 центнер яргья, хIаьта Ахъядова — 45 центнерал лохагIа йоацаш. Цу гIулакхо торо хулийтаргья тIаийца декхараш кхоачашле — ХIаьта социалистически декхарагIа хIара гектара тIара 35 центнер чуя езаш я уж, — йоах Арсамбиева.

Дика вIаштIехьдаьхад механизаторий балха хьалаш. Еха трактор, кхыйола агрегат тоаc массе хана кийча я «летучка». Говза кулгаш долаш ва цу тIара механик Абдурашидов Вахид.

Делкъийга машинаца гаьнна йоацшаш йолча бригада столове бут механизатораш.

Ерригa хьажкIаш 15 дийнахьа чу а ена пачахьалкхенга 300 тонн йоxка декхар тIайийцад «Кавказ» колхоза механизатораша.

— Хаттама хьалаша новкъарло ца йой 15 дийнахьа хьажкIаш чуена даргда тхо. ХIаьта пачахьалкхенга хийица 350 тонн фуалъяьха хьажкIаш йохкаргья оаха, — йоах Арсанбиев ЯрагIе.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТА ТIА: Гудермесски района «Кавказ» колхоза дикагIвола механизатор Цадуев Шахьъян.

Автора сурт.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Юртбоахама обзор

ХIанз, гуйран балхаш сихденнача хана къахьегама вахте а этта, хIара ди тIехьагIа кхашкара балхаш сихдеш хьабоагIа Нохч - ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхой. Чуэца йолаяьй ялата лаьрхIа хьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш, коартол, комсаш, сом, кийчдеш да гурахьа дIадув фу. хьайбашта эша доакъар, чуйнна вахаш да гурахьа ялат дIадуврглола а зяба лаьрхIа а лаьтта.

42 эзар гектара тIара чуйийна яьннай мошача доакъара, силоса, ялатийна лаьрхIа хинна хьажкIаш, царех ши эзар гектар гаргга ялатийна йийна хиннараш а йолаш.

Ерригa чуэца еза свекла 8943 гектар я. Из чуэца йолаяьй из делаеш йолча массе а районашка. хIаьта чуйица яьннар ши бIаь гектар совгIа мара еце а из укх шера дика хьийзьалга гуш да.

Ийтта эзар гектар совгIа йолча гидуаргех ши эзар гектар, вешта аьлча 15 процент, чуйица даьннад. Гидуаргаш чуэцара хьалха латт Гудермесски районча боахамаш. Укхаза 65 процент чуйицад уж. Надтеречнии районе чуйицад 31 процент гудуаргаш.

Гурахьа ялат дIаде 208 эзар гектар лаьтта аха дезаш да республике, хIаьта аьха даьннар 153 эзар гектар да. Цу даькъе хьалха да Надтеречни района боахамаш. План кхоачашъяь баьннаб укхаза. План 87 процент кхоачашъяьй ачхоймартановцаша, 83 — щелковцаша, 84 — грозненцаша.

Цхьабакъда, эсала дел гурахьа лаьтта ахара гIулакх ах план а кхоачашъянза йолча Сунженски, Назрановски, Шалински, Гудермесски районашка.

БIаьсти культураш дIае 164 эзар гектар зяб кийчъе езаш ба юрташкара механизатораш, бакъда кийчдаьр цунах кхоалагIа дакъа мара дац.

Лоаццача хана гуйре чуерзаяро торо хулийтаргья сихагIа пачахьалкхен планаш кхоачашъе а лаьттан беркат кходе а. Из дагадоагIаш хила беза боахама кулгалхой, берригa къахьегамхой.

ЧИЛЕ ХАЛКЪАЦАРЧА СОЛИДАРНОСТА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА КIИРАННА ХЕТАЯЬЧА СОВЕТСКИ ОБЩЕСТВЕННОСТА ВИКАЛИЙ СОБРАНЕ ДАКЪА ЛОАЦАРАШКА

Деза новкъостийи доттагIийи!

Дег тIара моаршал дайт аз Чиле халкъацарча солидарноста дунен халкъашта юкъерча кIиранна хетаяьча советски общественноста собране доакъашхошка а шуга гIолла тIема-фашистски режимана духьала къонахчал долаш къовсам лоаттабеш бола чилийски демократаш массане а цхьатарра хьаллоацача берригача советски нахага а. Ишта дег тIара лоархIами доттагIал долами се хилар дIахайт аз цу собране баьхкача Халкъа цхьоагIон викалашка а.

Доазол дехьарча империалистически гIозараша хьаллоацача чилийски военщино шу хьалхагIа бIеха зулам даьд — вийнав мехка конституционни президент, гIорваьнна пачахьалкхени политическии дехтель Сальвадор Альенде. Халкъа цхьоагIон правительство дIа а яьккха мехка цIий Iоухийташ йола диктатура оттаяьй. Боабаьи Iазапе оттабаьи, ийбахтенашкеи концентрационни лагерашкеи чукхайса, сага дилланза яргйоацача бокъонех баьха, тIакхувш хиларах шоай даьхе йита а йита дIабахаиза ца боалаш дIабаха дукха эзараш нах — ишта я гаьнна ерригаш а йоаца хунто чилийски халкъа тIаоттаяь саготонаш.

ТIема переворот цу сахьатен хоадамболлами бехке нъраштa юкъе бар советски коммунисташ, дерригa вай халкъ. ХьалхагIа Чиле халкъа правительство йолча хана санна, хIанз, цуна тIехьарчарна къиза низам тIалоаттадеча хана а, Чиле демократическа, антифашистски низамкахьа ба советски нах. Советски общественносто эггара хьинарегIча тайпара дакъа лоац дерригача дунен тIа дIабаьржача а уйлаши дог тийша хIамаши бе-бе долаш бола миллионаш нах чулаьнача а чилийски демократашцарча солидарноста дунен халкъашта юкъерча боламе.

Тахан доттагIий моаршален оагIув хьаллацарен дешаш оал вай шоай халкъа паргIато бахьан долаш къонахчал долаш къовсам лоаттабеча е набахтений къоргашкеи концентрационни лагерашкеи Iазап оаза боахкача Чиле патриоташкеи демократашкеи, коммунисташка, социалисташка, берригача кхыча а чилийски антифашисташка. Вай дог тийша да, ший даьхен социальни прогрессан къаман кортамукъаленнен тIехьарча, вай дег тIара лоархIаш волча, къонахчал долча къовсамхочоа новкъоста Корвалана а хIаьта ишта халкъа цхьоагIон кхыча кулгалхошта а, бокхха кхерам тIа а латташ Чиле политически гIулакхашта айица мел боахкарашта вай солидарноста баз дIахозаргйолгах.

Кхыча мехкий партеи правительствай кулгалхошка, дунен халкъашта юкъерча организацешкеи общественни боламашкеи — паргIатони демократеи идеалаш еза йолаш мел барашка, чилийски халкъагара бала дега хала боацаш Iе ца лурашка кхайк вай демократашта духьалара репрессеш соцаелга, политически гIулакхашта лийна мел боахкараш мукъа хецийтилга, Чиле низаш делгем законагIа доацаш леладераши соцаделга вIаштIехьдаккхар духьа шоай низам оарцагIдахари дебадарах уж тIахьежаш.

КПСС-ен советски халкъен цIерагIа берригача чилийски патриоташтеи демократаштеи доги лу аз цIаккха а юха ца доалаш цар нийсхон къовсам хьаллоаттабергхиларах.

ЧIоагIлолба Чиле демократически низамцарча солидарноста болам!

Даькъала хилда паргIато езаш дола чилийски халкъ!

Л. БРЕЖНЕВ.

1974 шера 11 сентябрь.

ТХО ШУЦА ДА, ЧИЛЕ ПАТРИОТАШ!

Чиле халкъацарча солидарноста дунен халкъашта юкъерча кIиранна хетаяь яр 11 сентябре Союзий ЦIен Колонни зале хинна советски общественноста викалий собрани.

Президиуме — КПСС секретарь К. Ф. Катушев, КПСС ЦК, КПСС МГК, ВЛКСМ МГК, министерствайи ведомствайи, общественни организацей бехктокхаме болхлой.

Царца цхьана президиуме бар Чиле боккхий политически деятелаш.

Собрани хьайиллар КПСС МГК секретара Н. А. Рожкова.

К. Ф. Катушева Iодийшар собране дакъа лоацарашка КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даь Кхайкадал. Гулбеннараша чIоагIа тIоараш а тохаш тIаийцар из.

Чилерча событешца дувзаденна КПСС ЦК-ен Советски правительствай лоаца принципиальни позица чакхдоахи гIулакхаши шоаш лиеза хьаллоацаши къоабалдаьи хиларах дийцар ВЦСПС секретара, чилийски демократашцарча солидарноста Советски комитета председатела С. А. Шалаева, «Трехгорная мануфактура» яхача комбината прядильщицас, Социалистически Къахьегама Турпала В. А. Погибелевас, ВЛКСМ МГК хьалхарча секретара В. И. Шадрина, кинорежиссера, СССР халкъа артиста Р. Л. Кармена.

Собране дакъа лоацараша массава раьза а волаш тIаийцар Чиле къонахчал долча патриоташца шоай хувцалургйоаца солидарность хилар хьакхайкадеш йола резолюци.

(ТАСС).

ООН ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЯ СЕССЕ

17 сентябре ООН Генеральни Ассамблея сесси хьаеллаш хиларца дувзаденна цига гIоргйола СССР делегаци чIоагIъяьй СССР Министрий Совето КПСС ЦК Политбюро члей, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко керте а волаш.

УССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Г. Г. Шевель керте а волаш УССР делегаци чIоагIъяьй республика Министрий Совето.

БССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. Е. Гуринович керте а волаш БССР делегаци чIоагIъяьй республика Министрий Совето.

(ТАСС).

КОЛОННИ ЗАЛЕ ХИННА СОБРАНИ

12 сентябре торжественни собрани хилар Союзий ЦIен Колонни зале СССР чурча гIулакхий Министерства Академи хьеллара хетаяь.

Президиуме — СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель М. А. Яснов, СССР чурча гIулакхий министр Н. А. Щелоков, КПСС ЦК, СССР МВД бехктокхаме болхлой, столицерча общественноста викалаш.

Гулбеннараша чIоагIа детташ тIоараш а долаш сийлахь президиум хержар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латтача КПСС ЦК Политбюрох.

М. А. Яснова Iойлийшар СССР МВД Академена ЦIе байрахх — сийлени денален, ленинизма идеалашта тешаме хилара символ дIаялара хьакъехьа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо бaь соцам. ЦIе байрахх цо дIаелар Академе начальникага чурча служба инарал-майорага С. М. Крылова.

Собране дакъа лаьцараша массава раьза а волаш тIаийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта моаршала письмо.

(ТАСС корр.).

США НАСА директор Д. Флетчер СССР-е хиларах

8 сентябрера 12 сентябре кхаччалца Москве хилар США аэронавтикан космически аре тахкарай йолча Къаман управлене (НАСА) директор доктор Д. Флетчер. Космически ара тохкамаш дара дешаех лаьца цун къамаьл хиннад СССР Iилмай Академе президентаца академикаца М. В. Келдышаца. Къамаьл деча хана цига бар цхьана оттаеча «Союз» — «Аполлон» проекта технически директораш: СССР Iилмай Академе член-корреспондент К. Д. Бушуев — советски оагIонгахьара, доктор Г. Лании — американски оагIонгахьара. ОагIонаша бакъдир оттаяьча 1975 шера июле цхьана сигала гIолга Iалашдеш йолча планашка хьежжа проектагIа деш дола балхаш толаме лелаш хилар.

11 сентябре СССР Министрий Совета Председатела заместителаца В. А. Кириллинца вIашагIкхийтар доктор Д. Флетчер. Цига дийцар, белгГала аьлча, космически средстваех халкъа боахама гIулакхашта пайда эцарах дола дош.

Вай мехка волча хана космически кемашта управлени еча Советски центре, космонавташ кийчбеча Центре, космически тохкамаш деча СССР Iилмай Академе Институте хилар НАСА директор.

(ТАСС).

Кхоана—хьун болхлочун Ди

ЦӀЕЙНА НАКЪАБОЛХ

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР хьунаша дӀалоаца еррига моттиг 450 эзар гектар гаргга я, царех 373 эзар гектар республикански хьун боахама управлене доалагӀа я. ДукхагӀйола гаьнаш попа я.

Республика хьун боахама управлене коллективо ший деррига низаш тӀадохийт хьунах пайда дикагӀа эцара. ХӀара шера 1600 гектара тӀа хьу дӀайогӀ вайнга. Хьу дӀайогӀ Ӏсйа из хьекхача моттигашка егӀа па Ӏеш, мукъа ядача босешка, шаьра доацача, колхозашен совхозашен пайда ца эцаш дадача лаьтташка а. Из бахьан долаш хьу тӀайола лаьтташ укх тӀехьарча итт шера 12,5 эзар совгӀа гектар дукхагӀа хиннад республике.

ХӀанзарча Ӏилмо кӀезига рекомендацеш кийчъьяц хьун беркатах пайда дикагӀа эцара. Хьакха къоастаьь хьу йолча моттиге хьу тедараштa тӀеххьа баьнце яьотт, хӀанз шоашка низ бола техника а йолаш бола хьу дӀайогӀараш.

Цу дерригача хӀамаша йиш хилийтай попа гаьнаш тӀайола лаьтташ укх тӀеххьарча итт шера 2200 гектар дукхагӀа хилийта.

«Ӏайха га хоадаьча — цхьаькха дӀайогӀа» яха правило законо лораеш я. Хьу юхаметтаоттаяра маӀан миштад аьлча: саго хьийгача кънх даьнача беркатах дукхагӀча даькъе пайда эцараш цун бераши берий бераши мара хилац. Попа гаьно юкъера лаьрхӀача йоаккха ха, массаза а яхар мо, — 180 — 200 шу.

ХӀара шера дукхагӀа хул бӀарий гаьнаш дӀайогӀа лаьташ.

ЧӀоагӀа уйла тӀайохийт мехах кхаш лораде хьун оасаш дӀадувгӀара. Алхха нийслагӀча пятилетка кхаь шеран ах шеран кхаш лораде дӀадегӀад эзар гектар совгӀа хьун оасий.

Республика хьун боахама управлене предприятеша шера 200 эзар кубометр совгӀа хьу кийчъю. Цунах 20 эзар кубометр совгӀа мебельнин хьу чакхйоахачен предприятешта дӀакхухьийт. Управлене предприятешкара хӀара шера 50 эзар квадратни метр паркет кхоач гӀишлоахошка. Цул совгӀа, мебелга йодача Ӏаьржача дахчан шн эзар кубометр совгӀа, шишша цхьана лоархӀаш 700 эзар совгӀа колодочни секцияш, 1300 эзар сома маьха халкъо леладу товараш 20 эзар сома маьха сувенираш кийчъю.

Кхо эзар сагах латтача хьун боахама управлене коллективерча къахьегамхоша сийленца лелаю нийслагӀча пятилетка дийлагӀча къоастамбеча шера къахьегама вахта. Хьун боахам лелабарен хьунпромышленни производстваш барх1 бетта план толаме кхоачашъяьй ерригача предприятеша. Планал совгӀа кьа а яь дӀаяхьийтай 416 эзар сома маьха товарни продукци, хӀаьта планал совгӀа хьунашкара хьекха араэзай 13 эзар кубически метр совгӀа, цу даькъе гӀулакхага йода 4,5 эзар кубически метр хьу.

Цу юкъа 1614 гектара тӀа дӀаегӀай хьун культураш, 215 гектара тӀа кхаш лораду хьун оасаш, хьу йоӀаш балхаш даьд 6 эзар совгӀча гектара тӀа, йиъ миллион гаргача сома маьха товарни продукци хьаьйй.

Эггара дикагӀа хьокхамаш долаш шоай цӀейна — хьун болхлочун Денна накъаяьккай Ермоловски хьунпромбоахама, Ачхой - Мартановски, Веденски, Грозненски, Назрановски, Шелковской хьунбоахамий, хьун болхлочун Денней Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически револющ 57 шу дизаран даха доаггӀача тайпара накъадахара шийгара инициатива кхайкаьча Сунженски хьункомбината коллективаш. Шоай кьниар ца кходеш къахьийгад хьу телача Веденски хьунбоахамерча А. Абусаламова, Назрановски хьунбоахамерча хьу дӀайогӀача З. Касаковас. Шелковской хьунбоахамерча хьу дӀайогӀача бригада звеньеваяс Н. Винниченкос, Ермоловски хьунпромбоахамерча хьу кийчъеча мастера К. Борзоева, Сунженски хьункомбинатерча бульдозериста С. Фаргиева, Ачхой-Мартановски хьунбоахамерча тракториста З. Арсамерзоева, Грозненски хьунбоахамерча токара Г. Даудова, кхычар.

Даьхача толамий боагГӀаш бола мах беш, бӀарга ца го йиш яц дӀадаханза даргдоаца кхоачамбоацараш. Боахамашка хьалхагӀа а санна болх кӀезига байт механизмашка, хьу уваа машинаш кхыйола техникех технически кийча лоаттанра а царех пайда эцара а коэффициент лоха я.

Производства отходех пайда дукхагӀа эцара тӀаберзабаь, банза баргбоацаш бола болх беш бац коллективашка. Ховш ма дий, отходех продукци дукхагӀа ме яккх, хьу кӀезигагӀа хьакхен хьаувзен езаргйолга, из юхаметтаоттаеш кӀезигагӀа къахьега дезаргдолга.

Гударгаш, юкхаш, кхыйола отходаш цхьаькха пайда ца эцаш йоаеча моттигашка продукци кӀезигагӀа йоаккх, хӀаьта хьурмат деш царех пайда эцараштa совнагӀа итташ бӀаьши эзараш сома пайда лу цар. Цу тайппара, цхьан гектара тӀара «хьувкъам» шозза баккхар морг хул цунах. Хозахетдзь оалаш дац: «Отходаш яц — доходаш я».

Яхийта йоаггӀача тайпара уйла тӀаяхийтац хьу хьаувза наькъаш дахкаран уж дика леладаран, бизза пайда эцац хьу чакхйоахача оборудованех, кхыдола ... а да пайда эцанза.

Ший бокъонаш дӀа а нийца, юххьанцара гӀа боахаш я дукха ха йоацаш йилла колхозий юкъарча хьуний Нохч - ГӀалгӀай объединени. Цун доалахьа я хьалхагӀа лерттӀа уйла тӀа ца йохийташ хинна шовзткъа эзар гектар хьу. Из теркал ца еш хинна хилар гуш да, хьун оасаш шерден кердаяр дӀайогӀен езача метте, Шелковской районе укх тӀехьарча шерашка дӀаде лаьтташ мукъадахар духьа пхи эзари ах эзаря гектара тӀара хьу дӀаяьккха хиларах.

Хьун болхлочун Ди профессиональни цӀей да хьу чакхйоахараштa а мебель ераштa а.

ДӀадаха шу аттагӀчарех дацар «Терек» яхача мебель еча фирма коллективана. Коллектива тоъал дукха низ тӀабахийта бийзар кхаь оатхалах (стенках) латтача шкаф-сервант, секретер, барзкъаштен бельенен лаьрхӀа шкаф юкъейоагӀача мебела набор арахецилга вӀаштӀехьдаккхара. Атта дацар кердадар хьаӀомаде, халонаш гӀалатзаш нийсъенa. 1973 шу юкъедахачул тӀехьагӀа ленз йиззача комплектагӀа арахецаш я «стенка». ХӀаьта укх шера фирмо ший хьинарца хьалъяьккхай шера 2,5 миллион сома маьха продукци арахеца проектни низ болаш йола мебельни корпус. БархӀ бетта план тӀеккхоачашъяьй продукцена реализаци яра, къахьегама овсарле лакхъяра, мебели культурно - бытовой гӀулакхашта лаьрхӀа товараши арахецара. ДӀадахача шерарча цу хаьаца нийсйича 13 процент дукхагӀа реализаци яьй продукцена.

«Терек» яхача фирма производственни участкашта юкъе эггара дикагӀа толамаш даьхад № 1, № 2 йолча филиалаша. Хьалха латт отделочницаш В. М. Пареньковa, А. Вацуева, О. Ф. Прокудина, фанеровщица М. С. Зимина, станочник М. Э Сосламбеков, столяр В. Ф. Котов, кхыбараш.

Укх шера бархӀ бетта плани тӀаийца социалистически декхараши кхоачашдаьд Ермоловски хьу чакхйоахача комбината коллективо продукцена реализаци яраи къахьегама овсарле лакхъяран. Планал совгӀа хьа а яь реализаци яьй 400 эзар сома маьха йолча товарни продукцена.

ДикагӀча производственни хьокхамашца накъабоагӀа шоай цӀейна слесарь И. Гиднев, капитальни гӀирсаш деча отделера Н. Левочкова, наладчик Х. Бакуев, йӀайхача пресса оператор Х. Аздамиров, кхыбараш.

Цунца цхьана, даьхача толамаша цхьаккха бокъо лац сатийна Ӏоховшараи шоаш даьчох доккхал дараи. Республикерча мебель еча — хьу чакхйоахача предприятей болх хӀанз а хаддаиза ишта дика леларгболаш чӀоагӀбенна баьннабац, царгӀулакхашта юкъера дӀадаьха даьннадац цӀенхаштта кхоачамбоацараш. Дукхача хӀамашта хӀана а къоастаданза да номенклатураи изделей ассортиментех пачахьалкхен план кхоачашъярах дола дош.

Кхоачамболаш пайда эцац продукце дикая тоаяр санна болча предприятей экономика чӀоагӀъергйолча лоархӀамеча кхоачамах.

ХӀамаш дикагӀа хьаяр — уж дукхагӀа хьаяра маӀан долаш дӀ. Кхы мел дар дӀадаьлча, брак бахьан долаш хула эзлаш кӀезигдаларца къахьегама оасарле лакхлу. Зехьа хьийнаш кӀезигдаларца къахьегама овсарле лакхлу. Зехьа хьийга къа ма хулий, продукци хьа а йнча, из брак а йнча.

Хьун боахамен хьу чакхйоахача промышленностен предприятей коллективай пятилеткаx юхейисача хана кхы а дукхен тӀагӀерттан къахьега дезаргда нийслагӀча пятилетка дийлагӀча, къоастамбеча шера планаши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара, из толаме чакхъяккхараи дӀахо дӀахьалхашкахьа яхар духьа чӀоагӀа лард йоллараи.

Д. ГЕРОЕВ,
КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома инструктор.

«СЕРДАЛО»
2-гӀа оагӀ. 14 сентябрь, 1974 шу.

Цӏера аля аратувсаш дола гаьнарча ахгӀайрев лоамаш Ӏилмахоша чӀоаггӀа теркам тӀабохийташ да. Укх тӀеххьарча шерашка даьча тоххамаша хьахьекхад, вулканаш лийлхача моттигашка Ӏалаьмате дукха руда доаллаш хилар. Камчатски вулканий вахар хӀанз шоай доалахьа башхадика техникен авиацин йолаш болча специалисташа хаддан зан зувш да.

СУРТА ТӀА: хӀанз а ший болх сацийтанза йолча Крымски яхача вулкана юххе вулканологий отряд Ӏойоссаяьй «МИ-8» яхача вертолето.

Ю. МУРАВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕГО ХЕРЖАЧА НОВКЪА

— ЧӀоагӀа аьттув баьнаб тха коллектива Горбоконенко Тамара тхо долча балха ярах, — аьлар Грозне машиннаькъа станце парткома секретара заместитела Грачева Татьяна Николаевнас. — Из балха тӀа тешаме а общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш а саг я. Цудухьа тха комсомольцаша шозар раьза а волаш шоай секретаралла хержай Тамара. ХӀаьта уж гӀалат а баьннабац. Лоацача хана партийни организаце йизза йола гӀонча а яь дӀаоттаьй комсомольски организаци.

Тамаре кагирхошта юкъе боккха кхетама болх бу, яхаш дувц Татьяна Николаевнас.

Барий шу хьалха шие итт класс ... машиннаькъа тӀа болх бе йоай Тамара. ... а балха хилан за йолча нуцна ... хӀама кердадар станце.

Вагонаш хьачуэца е дӀаяхийта езе, цар тӀера Ӏобаьккха мухь ший адресагӀа дӀакхачийта е станцера кхычахьа дӀабахийта безе — деррига а ший ханнахьа чакхдаккха дезаш да.

Чоалхане а чӀоагӀа нийса бе безаш а ба станцера болх.

ХӀаьта хьалхийнача Тамарена атта дацар юххьанца из довза. ХӀара цо балха тӀа тоха кулг лоралуш тоха дезаш яр из. БоккхагӀчар гӀо дора цуна. Из ше а яр Ӏомаялара чӀоаггӀа тӀаккхуаш. Цкъа шийна бaь хьехам юха кердабаккхийтацар Тамаре. Болх ме бу цо кӀоаргагӀа кхетадора ший теоретически кӀийле ца хилар, из ца хилча болх бокъонца бова йиш йоацилга.

Къахьегаш йоллаше а машиннаькъа техникуме деша йода Горбоконенко, 1966 шера дика дешаш из чакх а йоакхх. Шийна селлара ха мукъа йоацпаше, ше комсомолки хиларах тарра, цу хана а доккха дакъа лоац цо общественни вахара юкъе.

Кхаь шера цехкома член йолаш хул Тамара. КарагӀдаьннaчох кхоачаш ца бар, дукххадар довза, обществано дукхагӀа пайдане хила гӀертар советски кагирхой оамал а хинна дӀаэттад. Ишта оамал йолаш я Горбоконенко а.

Машиннаькъа Ростовски институте деша яхар Тамара. ХӀана из ялхлагӀча курсе я. Деша а производственни болх бе а кхув цуи. Шаккхе дика кхоачаш а ду. Цул совгӀа станце комсомольски комитета секретарь а я. Цу кхаьнех цаӀ хилча а кхоачамбалла хӀамада цхьан сага. Уж кхоккхе а гӀулакх дика кхоачашду цу денал долча йоӀо.

Партийни организаце хьалхенца комсомольцаша доккха дакъа лаьцар дукха ха йоацпаш СССР Лакхехьарча Совета депутаташ хоржаш. Цар харжархой спискаш оттайир, социалистически демократи, Советски Конституци, партеи правительствай чура а арахьара а политика дӀайовзийташ бахача наха юкъе кхетама болх бир. Станце комсомольцаши кагирхойи цу хоржамашта производственни толамашца пакъабахар.

Иштта хилар ВЛКСМ XVII-гӀа съезд хиннача хана а комсомолана Ленина цӀи енна шовзткъе итт шу дизар дездеш а.

Цу тайппара, вай мехка вахаре хулаш йола цхьаккха а лоархӀаме событи дӀаяхийтац станце комсомольцаша, комсомоле боацача кагирхошца дика болх барца белгала ца йоаккхаш.

Комсомольски организаци шеръяра, комсомольций гӀулакхаш тоадара хадданза йоакхою цун секретара Горбоконенкос.

Ший шу хьалха Тамара секретаралла харжалехьа 30 совгӀа саг мара вацар цу организаце, тахан — кховзткъа гаргга ва. Комсомола мугӀарашта юкъе хила хӀанз кийчлуш массехк кагирхо ва.

Производстве дог цӀена ше беча балхаца, общественни гӀулакхашца Горбоконенкос хьокхам тел комсомольцашта, берригача кагирхошта. ХӀаьта уж шоай дикача тхьамадана тара хила гӀерт. Иштта ба комсомольски комитета членаш бола «комсомольски прожектора» штаба начальник, станце воккхагӀвола диспетчер Бараев Руслан, комсомольски организаце секретара заместитель, станце коммерчески агент Лунева Наташа, комсомольски организаце «Сигнал» яхача пенгазета редактор Витоха Лида, кхыбараш.

Ший балхаца, гӀулакхашца, деча къамаьлаца — массанахьа а масса долча хӀаман тӀехь а Горбоконенкос кагирхошта юкъе йоаржаю коммунистически уйлаш, интернациональни идеяш.

— ХӀанз боккхача бехктокхаме декхар латт тха комсомольцашта, берригача кагирхошта хьалхашка, — аьлар Тамаре, — республика ахархошa дика хьувкъаяь хьажкӀаш ца йойташ а шоай ханнахьа а чуэцара гӀо де кийчденнад тхо. Оаха тхоашкара доагӀа дизза дакъа лоацаргда пятилетка дийлагӀча, къоастамбеча шера ялат толамца чуийца даккхара.

Иштта я къона коммунист Горбоконенко Тамара.

Ю. ЮСУПОВ.

АРГӀАНАРА ДЕШАШ ДИЙЦАР

Дукха ха йоацаш Назрановски района культура ЦӀагӀа дукхха нах гулбеннабар. Гражданий аргӀанарча сходе баьхкабар бокихий нах, кагирхой, предприятей болхлой. Цар дийцар: бахача наха хьажкӀаш чуэцача дакъалацара, города санитарно-гигиенически хьалаш тоадара, улицашкарча советий лоархӀама хьакъехьара дешаш. Докладаш йир Назрана горисполкома председатела М. Хидирова, горисполкома инспектора Д. Оздоева.

Сходе дийцача дешаех лаьца къамаьлаш дир «Назрановский» совхоза директора Х. Албогачиева, пенсионера Я. Газдиева, нефтебаза директора Т. Мальсагова, столове заведующе Х. Бузуртанова, № 14 ГПТУ директора Б. Дидигова, кхычар.

Дийцача дешай хьакъехьа боагГӀаш бола соцам тӀаийцар сходе гулбенначар.

С. АЛИХАНОВ.

ДОККХИЙ производственни толамаш даьха накъайода Ермоловски леспромхоза Рошни-Чурча механизированни хьун участка коллектив хьун боахама болхлочун денна.

Пятилетка дийлагӀча, къоастамбеча шера плани шоаш тӀаийца социалистически декхараши халданза тӀеххоачашдеш хьабоагӀа цу участка болхлой. Кийчъяь хьу араяккхара план 11 эзар кубометр йолаш 8 бетта 8800 кубометр араяьккхай. ХӀаьта хьу цӀенъяра, гаьнаш дӀайогӀаш из къонъяра балхаш а кхыдараш а кхоачашдара толамаш кхы а тӀех да. Коллектива цхьаболча болхлоша хӀанзле а кхоачашъяьй укх шера план. Царех ба хьу кхухьа шофераш Ибрагимов Ӏаьла, Дакуев Хьамзат, Хасаев Лема, бензопильщик Яркиев Данга. Цар хӀара бетта задани 180—185 процент кхоачашъю. Царел дукха тӀехьа ца бусаш къахьег трактористаша Тимерсултанов Мовлде, Каригов Мохьмада, кхычар.

Хьун болхлошта юкъе латтача социалистически яхье доккхий толамаш дахарах хьун боахама болхлой облсовпрофа карара кара тела ЦӀе Байракхи ахчан премии еннай цу участка коллективана.

ХӀанз хьатӀаоагӀача сийлахь-йоккхача Октябрьски револющ дезача ден сийна социалистически яхь а лаьца, къахьегаш ба участка болхлой, хӀаьта из цӀей тӀакхоачаш шера план кхоачашъе а лерхӀ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) Ермоловски леспромхоза рабочкома председатель Д. Дашаев, Рошни-Чурча мехучастка хьу кийчъяра мастер К. Барзоев, тракторист М. Тимерсултанов, механик А. Шамсудинов, шофер Л. Хасаев.

Ю. ЮСУПОВ.
И. ПЛИЕВА сурт.

КПСС Шаьла райкома пленумера

ТОАБЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ

КПСС Шаьла райкома пленум хилар. Цига дийцар идеологически болх кхайкхинегӀа хилийтара, района къахьегамхошта дикагӀа интернациональни атеистически кхетам балара дешаш. Доклад йир КПСС Шаьла райкома секретара Ш. Ш. Гениева. Доклад ювцача къамаьлаш дир Грозненска дулха комбината партийни организаце секретара С. Ибрагимова, Аргунски горсовета председатела В. Калиниченкос, Мескер-Юртарча юкъерча школа директора, СССР Лакхехьарча Совета депутата М. Демильхановас, Аргунски гӀишлошъеча материалий гӀишлон индустрен комбината комсомольски комитета секретара Т. Дугаевас, В. И. Ленина цӀерагӀча колхоза тракторно-кхашка болх беча бригада бригадира А. Нагомирзаева, КПСС Шаьла райкома хьалхарча секретара А. Ч. Осмаева.

Доклада тӀа а къамаьлаш даьраша а белгалдаьккхар КПСС ЦК декабрьски (1971 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра, парте Централни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп далара района къахьегамхоша пятилетка дийлагӀча, къоастам беча шера доккхий социалистически декхараш тӀаийца хилар. Цар дош деннад паччахьалкхенга 14 эзар тонн ялат, 2300 тонн дулх, 5600 тонн шура, 3,4 миллион фуаш дохка.

Уж декхараш толамца кхоачашдеш да. Болх къаьстта дика бу района хьайбаш кхоабараша. Паччахьалкхенга дулх доххара цу шера йола план 127 процент кхоачашйир, шура — 116 процент, фуаш — 107 процент, тха — 117 процент. Толамаш даьхар XX партсъезда цӀерагӀча колхоза «Южный» совхозен къахьегамхоша. Кхоачашдеш да паччахьалкхенга диъ шера ялат доххара декхар а.

Пленуме дакъа лоацараша белгалдаьккхар района экономика дегӀайоалаяра партийни организацеша беча идеологически балхо гӀо деш хилар. Аргунски «Пищемаш» заводе социалистически яхь вӀаштӀехьяиккхара дикача опытах производстве хьалхалаттарех, цу завода бригадирах, СССР Лакхехьарча Совета депутатах Ж. Бисултановх, Социалистически Къахьегама Турпалах Б. Саидовх, «Южный» совхоза доярках К. Исраиловах, кхычарех дийцар. ДикагӀйола опыт шерра дӀайоаржаеш хилар, цу гӀулакха пропагандаи агитацеи ерригача средстваех пайда эцаш хилар белгалдаьккхар.

Доклада тӀа а къамаьлаш даьраша а дийцар къахьегамхошта коммунистически кхетам балара пропагандаи агитацеи средстваех дикагӀа пайда эца безаш хиларах. Районе политически экономически дешар дешаш пхи эзар гаргга сар ва. ХӀаьта дукха нах юкъеозаче дешаре формашка— бархӀ эзар совгӀа. Политически дешаре чӀоаггӀа Ӏомаю марксизма-ленинизма произведенеш, партеи правительства лоархӀаме документаш, бахача наха интернациональни атеистически кхетам балара дешаш.

Лектораша, агитатораша, политинформатораша къаьстта теркам тӀабохийт парте чуреи арахьареи политика дӀайовзийтара. Укх шера духхьал бархӀ бетта ши эзар гаргга доклади лекци йийшай. Бахача наха политически кхетам балара районе оттадаь да политически ди.

Бакъда цу балха тӀехь цӀенхаштта кхоачамбоацараш а да. КӀезига пайда оц политически экономически дешарах. Цхьайолча партийни организацеша кулгал во ду политинформаторашеи агитаторашеи беча балха, гойтара агитаци тоаяра леладара йоакхо ю. Масала, иштта моттигаш я «Джалка» совхоза, дулха комбината, буззама районни узела партийни организацешка. Кхоачамбоацараш да культура учрежденешка а. ХӀанз а моттигаш нийслу национализма гӀулакхаш гучадувлаш, арахьара тӀабаьхкача специалисташца тоам боаца гӀулакхаш леладеш.

КӀезиг-дукха лакхъеннай атеистически пропаганда. Партийни собранешка, граждании сходашка дукхагӀа дувц из дош коммунисташа. Болх дикагӀа бу культура учрежденеша, «Знание» общества организацеша, педагогически коллективаша. Марксизма-ленинизма сайринйнарча университета филиале кийчбаьб ткъаь иттанел совгӀа лектораш-атеисташ.

Партийни образоване системе болх беш 38 семинар я. Цига Ӏомаю «Наьха материалистически мировоззрени хьахилари дына гӀулакхаш дӀадахара накъаши» яха проблема.

Пленуме белгалдаьккхар бахача наха атеистически кхетам дулга ледара лелалга.

Мурдий тоабаша, хьалха а санна, цхьаболча наха влияни ю, цӀенхаштта новкъарле ю къахьегамхошта коммунистически кхетам балара. Иштта моттигаш я эггара хьалха Бачи-Юрта, Аатуре, Сержень-Юрта, Майртупе, кхычахьа.

ХӀаьта партийни организацеша, юртий Советаша, общественни организацеша, дына культех дола законодательство кхоачашдарга хьожача комиссеша де доагӀар дац мурдаша законагӀа довцаш леладу зенне гӀулакхаш совцадара, бахача наха ма боагӀара атеистически кхетам лац.

Пленуме чӀоаггӀа критика йир Автурерчеи Сержень-Юртарчеи юртий Советий председателашта У. Джабаеванеи С. Садаеванеи, Шаьла райисполкомерча дына культех дола законодательство кхоачашдайтара комиссе председатела Г. Идаловва. дынах юхедисача гӀулакхашта духьала ца баьннача Сержень-Юртарча хьехархошта коммунисташта З. Эльдаровна, Я. Абубакаровна. З. Мунаевна.

Пленуме белгалдаьккхар атеистически кхетам балара болх уйла а еш, цхьана хӀамана тӀаберзабаь, дына тоабаша деш дола законах доаца гӀулакхаш гучадоахаш, дынах тешача хӀара сагаца шийша бе безаш хилар, цу балха юкъе коммунисташеи комсомольцашеи, района ерригача партийно-боахама актива хьинаре дакъа лаца дезаш хилар.

Партийча организацеша беча идеологически балхах пайда баргба нагахьа санна из общественни рузкъах ка еттара гӀулакхашта, къоал дара, малар тӀехдахара, хулиганаш леладара, спекуляци леларa, гӀулакхерча наха шоашка кхаьча гӀулакх шоаштa болча пайдана тӀадерзадара духьал берзабаь беш хуле. ХӀаьта уж тайпа общества духьалара гӀулакхаш долаш да районе. Иштта дувцар къамаьлаш даьраша.

Дикка дукха нах ба районе обществана пайдане хургдолаш къа ца хьегаш, дукха истий кхувлаш, мехкарий удабеш, кхыдола аморальни гӀулакхаш леладеш.

Декхар латт, йоахар пленуме, иштта дола обществана духьалара гӀулакхаш леладу нах довргӀ боаца хьал хӀара коллективе хьахилийтарах, уж шоай ханнахьа гучабахарах, общественни порядок телхаераш бехктокхаме оэарах.

Партийни, комсомольски организацей лоархӀаме декхар да кагирхошта идейно-политически кхетам балар.

Предприятешка, колхозашка, совхозашка хӀанз а лоха я къахьегама дисциплина, дукхача кагийча нахен мехкарашен кхоачашъяц балха нормаш, балха тӀа брак ю, ледара дакъа лоац социалистически яхьаи общественно-политически вахараи юкъе.

Кагирхошта кхетам балара болх лакхбе безаш хилар, царга къахьегача а общественни вахаре а дукхагӀа дакъа лацийта дезаш хилар белгалдаьккхар пленуме. Къаьстта теркам тӀабахийтар берашта кхетам балара даьй-нонхой школайн бехктокхам лакхбе безаш хилара.

Идеологически берриге болх тоабара, опыт йолча кадрашта из чӀоагӀбара партийни кулгал дикагӀа де деза аьнна белгалдаьккхар пленуме.

Районе беш бола идейно-политически болх дӀахо а тоабара, дикагӀйола формаши методаши лахара а юкъейоалаяра а, нийслагӀча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяра тӀаберзабаь соцам тӀаийцар КПСС Шаьла райкома пленумо.

В. АХМАТУКАЕВ,
КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома политически просвещене ЦӀен консультант.

ТӀадоагӀача шерарча хьувкъама

Са тессача денз малх чубиззалца сацац тракторий таташ «Ингушский» совхоза цхьоалагӀча бригада кхай тӀа. Гурахьа ювча культураштa лаьрхӀа лаьтта оахаш я уж.

—Кабола ялат чуийца доаллаше я,—йоах совхоза агронома Албаков Мухьмада,—собрани хилар тха. Цига къаьста белгалбаьккхар хургболча хьувкъама лард хӀанзехьа йолла езилга. Цудухьа хӀара механизаторо из дош теркал а даь лаьтта дукхагӀен дикагӀен ахара тӀадерзадаьд ший хьинар.

Комбайнаш кхай тӀара йоаллаше а лаьтта аха доладаьд. Цудухьа доацачa хана механизаторий вӀаштӀехьадаьнад 550 гектар лаьтта аха, дерриге аха дезар 1200 гектар долча. Механизаторашта юкъе яьожача социалистически яхье хьалхе лелаеш хьабоагӀа ден нормагӀа аха деза лаьтта 2,7 гектар мара доацача 3,5 гектар оахаш бола Хидиров Джабраил, Хаматханов Хьасан, Картоев Муса, Хамчиев Саварбик.

А. САГОВ.

Кареле литература Денош—Нохч-ГIалгIайчухь

Антти Тимонен

СА ДОТТАГIЧУН ХЬЕХАМ

СОИ изи къаьнара доттагIий да. Пхи шу хьалха, цо дукххача хана денз кулгалдеча лесопункте вахар со, цох бIаргтоха. Iай дар из.

Йiайхача конторе дуккха нах а гIараш а яр. Даьтташа визача, салтий тIехкар хьерчаш волча, зIамсаго тIавийрзза йоакар дIа-хьа лелача электростанцена Iуррехь бензин ца хуле херх хьокхараш де хIама доацаш бусаргба. Кхыча участкерча механико цхьан машина эшаш йола оатхалаш ехар. Ведда венача кхоалагIча подъемни кран кIалтIаяьннай, новкъостал эш, аьнна хоам бир. Лесопункте хадданза хIатIаухаш керда машинаш яр, уж карӑерзаеш йола хала хе яр из.

Массаза а сатийнна а шийх бIубенна а хулаш вола са доттагIа цу хана веха вар. Кулгаш дIа-са дахийтар цо:

— Хозий хьона? Хьаькъалах талхар кхераш ба укхаза! ХIара денна цхьа халахетар хул, цхьакка хIама вIаштIехьдалац... Цхьанахьа дIатег Iа, вокхазахьа, йоасталу. Бала ба-кх уж машинаш.

Бийса яхача хана тхо шиъ цхьаь висача латкъа волавелар са доттагIа.

Фу ха я лесопункта аз кулгалду, массаза а машинашца ца деш, кулг-кара дора балхаш, цIаккха план кхоачаш ца еш а дисадац. ХIанз цу техникаца цхьаккха хIама вIаштIехьдалац. Лесовозаш латт, электрохерхаш дох, нах де хIама а доацаш лел, барт бетт. А, вай хьунашка пайдана яц машинаш.

Цул тIехьагIа дувцар яздир аз, «ХьунагIа» аьнна цIи а йолаш. Шийга техника каракхаьчача цох фу дергда ца ховш веха а веха, антимеханизатор хинна начальник вар цу тIа вийцар. Аз айса дагалаьца тайпан цIи а йолаш вар из, бакъда сона лесопункте бIаргавайннача бесса ше ма варра са доттагIа вар из. Массехк шу даьлча тхоаш, шиъ вIашагIкхийтача са дувцар дийшадий аьнна хьаттар аз цунга, велакъежар са доттагIа.

— Мичара венав Iа иштта начальник? Уж моргаш-м корогбац хьона хьунагIа. Леппхабе беза уж фоартан тIера хьа а лаьца.

Даьлар массехк шу, Кареле эггара дикагIйолча лесопункте вахар со. Конторе дIачуваьлча, цецваьлар. Доккхача истола тIа хьатIахайна вагIар са къаьна доттагIа. ВIалла хувцавеннавацар из: ше хиннача бесса сатийнна, бакъда, кхы а чIоагIагIа шийх бIубенна вар. Укхаза бар мастераш а, бригадираш а, механизатораш а.

— Пулакхаш миштад яхий Iа? — хьаттар начальника, тхо шиъ цхьаь висача. — Во дац. Бакъда, машинаш кIезига я.

Из миштa хиннад хьаттар аз, иштта машинаш хьона ца ялар а, Iа цар мах бар а. Са доттагIа цецваьнна а, аз яхачох ца кхеташ а бIарахьажар сона.

— Тiаккха, хьунагIа болх мишта бергба, машинаш а йоацаш? Уж-м дувцарашка мара хулаш бац, машинашта дукъала бола нах. ХIаа, хьа дувцар — аьлар цо. — Соне дагадагIец моттий хьона? Дика дагавоагIа Iа дагалаьца начальник.

ДIадувца дийзар са цунна цкъа тхоаш шиъ хьунагIа духхьашха вIашагIкхийтта ди.

— Со ва Iа цу тIа вувцар? — хьаттар цо цIаьхха, раьза воацача оазаца — Сага хала минут тIакхаьчача ханна тIа а нийсвенна... ТIаккха дIахо цу саго фу дир, халона дукъала мишта лаьттар, кот мишта ваьлар — цунах хIама хайрий хьона? Айса фу аргда а ца ховш висар со.

— Гой фу хул лоацача... оаш творчески оалача командировке! Саг боьшона [illegible] безам бале хьеволла тхо дахча [illegible] беттаа, цхьан шера. Пiаккха гургга хьона, нах [illegible] мишта боегIе, хувца мишта [illegible].

Безаме вIашагIкхетар

КХАЬРАЧА дийнахьа Шелковской района къахьегамхой болча хьоашалгIа хилар Карелера ена писательски делегаци.

„..Района доазон йистте безача хьаьшашта тух-сискал, эзаш ийца накъабаьхкабар вайнаьха хIамаш тIаювхя кагий нахи мехкарийи, пионераш, района къахьегамхой. Шелковской парте райкоме Карелерча писателашца вIашагIкхетар хилар. Парте райкома хьалхарча секретара В. Г. Табацковас дийцар района юрта боахам, культура дегIаярах, района къахьегамхоша доахача толамех, цар вахарах. Даьча хаттарашта жоп делар. Цул тIехьагIа В. И. Ленина памятника хьалхашка зизаш дехкар хьаьшаша.

Делкъел тIехьагIа Старощедрински юкъерча школа музее хIаьта цул тIехьагIа «Бурунный» яхача совхозе хилар хьаьший.

Ший тайпара бола из боахам вIашагIболлаш а цига гIумараш тIа чам болаш комсаш хьалкхееш а дукха къахьега дийзад. Цудухьа комсаш кхеращца вIашагIкхета безам бар Карелерча писателий.

Из вIашагIкхетар кхай тIарча стане хилар. Писателашка дег тIара моаршал хьаттар совхоза директора Е. В. Мащенкос, цо дийцар боахам дегIабаракъах, къахьегамхоша доахача толамех, балха хьалхалаттарех.

Комсаш лелаерашта хьаьший дIабовзийт писатела, группа кулгалхочо Антти Тимонена. Гулбеннараштa шоай произведенеш йийшар Э. Тимонена, И. Костина, У. Рухапена, А. Титова, Р. Такала.

Сайрийна Шелковской района культура ЦIагIа СССР халкъий доттагIала хетаяь йоккха литературни сайре хилар. Цига къамаьлаш дир парте райкома хьалхарча секретара В. Г. Табацковас, республика йоазонхой Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас, В. И. Ленина цIерагIча колхоза паркома секретара Т. И. Шкуратова. Хьаьший цIерагIа къамаьл дир А. И. Тимонена. Цо аьлар:

— Вай шин автономни республика литератораштa юкъе доттагIал хоттадалар чIоагIа дика гIулакх да. Цо новкъостал дергда вай халкъаш дикагIа довза. Тха Карелен шун Нохч-ГIалгIайчен шоаш хьахьиннача хьалхарча дийнахьа денз эрсий халкъо новкъостал деш хьаьснай. Советски Iаьдала шерашка дегIаена индустрии культурей йолаш йоккха центраш хьалъе, литература хьакколла вIаштIехьдаьннад цар. Вай бокхача мехка тайп-тайпарча къамашта юкъера доттагIала сий де а из лораде а леза вай.

Цул тIехьагIа шелковчанашта шоай стихаш йийшар А. Титова, Р. Такала, И. Костина, А. Тимонена, художественни самодеятельноста артисташа карельски доттагIашта доккха концерт хьекхар.

Р. ЯНДИЕВА.

СУРТА ТIА: Шелковской района доазон тIа Карелерча писателашца вIашагIкхетар.

Автора сурт.

И. Костин

ЮРТ

Йоккха аре улл хьалаьца
Са юрт—дега ганз.
Иваваша латт хьаллаьца,
Русь мо дуккха хана дейз.

ХIама ца деш магац багIа,
Балха тIера ба уж нах.
Чувалал хьо, хIара цIагIа,
ХIара цIагIа Иван вах.

Вай даьй баьхкаб,
тувсаш сийгаш,
Лаьтта шаьрдеш,
ца луш кIаьд.
Цар хьацараш дукха лийга
Ба цу лаьттан хIара кIаьд.

Са даь да а, дувцаш лийта,
Из лорадеш, хов, лаьттав.
Киже Климах дIа а кхийтта,
Машара гIирс бе эттав.

ХIамах хиннавац из кхераш,
Лакха лоаттадаьд цо сий.
ХIанз а детталу са—пхьанаш
Дизза цун из кхоача цIий.

Са юрт, са кхел! Дега безам.
Керда илли хьона ла.
Со ва хьа га даккха дезар,
Из са — Россе доаккха га.

Дега, сина эшар лехаш,
Ваха лийннав городе,
Юрт совъяьлча санна хеташ.
Бакъда, хиннавац со ца
кхеташ,
Цудухь ва со гIайгIане.

Юртацара са из безам,
ЧIонак санна ховха бар.
Из аз хьогге кхето дезар,
Из халла со воккха вар.

Фу аргда аз, дезал буташ,
Питере а ихаб даьй,
ДIаьха, лоаца наькъаш
дусташ,
Ираз лохаш лийннаб шоай.

Къехой цец а, амаргI боахаш
Лаьттай Питер — шийла дог.
Iомабаьб цо гIирсаш де а,
Iомаяла ихай ше а.
Кхыча мехка боаккхаш ког.

Ерригача Россе тIоала
Цу хана а хеза цIи,
Кулгий говзал лакха йолаш
Хиннаб са даьй, из бакъян.
Са мохк, са кIай,
цIена даккхаш!
Со хьа бIаргашка чухьож.
Со цIавоагIа сай са дахьаш,
Сай хьамсарагI доли дош.

Из дош чIоагIа лорош,
Ханна
КIоаргга дег чу доалладаьд,
Даь-дас шоай диг тувсаш
санна,
Аз столице из ирдаьд.

О, са Даьхе!
ЮхавоагIа
Се Iоваьча моттиге.
Нах а, мохк а дог са доагIа
Сай иллешца хестабе.

Эрсий меттала яьккхар
Саид ЧАХКИЕВ.

ДИКАЧА НАХАХ

МАССЕХК шу хьалха дар из. Сихбенна готаш чакхъяха гIерташ боахкар Альтиевски отделене механизатораш. Шин-кхаь дийнахьа готаш чакхъяргья аьнна хеттача хана цIаьхха морхаш а гулъенна йIаьхъенна эттача йочово хьовзам бир ахархошта. ЛийрхIачул дуккха йIаьхъелар готаш. ГIийло дарзах делхача догIо кIоаргга тIоададаьлар лаьтта. Кхай тIа дIатIаьнна трактор чIоагIача лаьттан тIа кхаччалца Iочуйодар. Наькъий харшашка а кIоагашка а хил латтар. Цхьабакъда, котбаьлар бIаьстан малх. Сеца мел лаьттача хил Iамашка къегар из ше болга дIахайта боаллаш санна. КхоалагIча дийнахьа ялат дIаде мегаргдолаш докъадир цо лаьтта. Наькъал аьттехьа гIоллла хьалъуллача, аьха тоадаьча кхай тIа хьажкIаш дIаювш воаллача Бек-Хана трактора юхке сецар тха машина.

Наькъал аьрдехьа уллар гурахьа дийнача кIи баьццара кIувс. Жовхьара бурилгаш санна маьлхе къегар цу тIа иллача тхира тIадамаш. Трактор соца а яь Iоваьлар юккъерча дегIара, Iаьржа бIаргаш а герга юхь а йола безаме зIамсаг. Тхога моаршал а хоатташ велакъежар из. IобIарахьежар даьтташа даьхача ший кулгашта. Аз тоIIадаь беделлар цун кулг.

Бек-Хан сона везавелар. Шоца теша а мег. Цунца тхоай къамаьл тоссаделча, цу ханналца ца ходенна хIама ходелар сона Бек-Ханагара. Ма хоза ,ма безаме бувцар цо наьна мотт. Шаьра, дикача поэзе дараш санна, дувшаш, чулоацамах диза дар цо оала хIара дош, «Писатела, поэта, журналиста хьона санна хоза из бувца ховрс» аьнна хеташ дагахь хьегар со Бек-Ханах. Безам бар дуккха цунца латта. Бакъда, Бек-Хана дар кхы йоазув, кхы поэзи яр — ялат дIадер, из хьувкъадар. Цо болх беш хиннача бригадо из хьувкъа а дир. Отделене управляющи Мальсагов Йоакъаб а трактор-но-арен бригадир Беков Махьмад-Гири а хIанз санна шоай балхаш тIа бар. Цхьабакъда, Бек-Хан-м вацар звеньевой...

Доккха дехкар да укх шера республика хьажкIаш кхеераштa хьалхашка оттадаьр — бIаь эзар тонн фуалъяьхa хьажкIаш Даьхенна дIаяла еза. «Назрановский» совхоза кхоачача даькъах доккхагIдар Беков Махьмад-Гире кулгалдеча номер йиъ йолча бригадана кхаьчад укх шера а. Ерригача совхозе цхьа эзари ши бIаьи гектар мара йоацача, духхьал цу бригаде ялх бIаьи ах бIаьи гектара тIа я ялата лаьрхIа дIайийна хьажкIаш. Бек-Хан а волаш виъ звеньевой ва укхаза хьажкIаш кхееш.

Укх деношка Беков Махьмад-Гире бригаде хилар тхо. Бийсан дийлхача догIо лувчаяь къоагальяр аренаш. ГIадъяха, шорто хьекхача феца хабар дувцаш санна хеталора хьу санна хьалъэтта латтача хьажкIаша. «Тхо шол фу эшаш я» яхаш санна маьлхага хьежар шоай дошоча корталгаш тIа догIах диса жовхьара тIадамаш доага гидуаргаш. ТIа мел хинна дом, даьтта Iодоаккхаш, дикача иоаноша шоай бераш санна, догIо лувчаяь къегаш латтар бригада тракторaш. ГIозбаьнна бар механизатораш. Звеньевойша а, отделене управляюще Мальсагов Йоакъаба а, бригадира Беков Махьмад-Гире а чIоагIа сатийса догIа дар сийсара дийлхар — хьажкIий фийгаш хьалдизара эшаш дола догIа. Цудухьа берригаш а бар уж бригаде. Iалам а оарцагIдаьлча санна хеталора бригада звеньевойша тIайийца встречни планаш кхоачашъяра царна гIо де.

— Аз аьларий хьога, тховсара догIа делхаргда?! — йоахар Бек-Хана.

— Аьлар, тха барометр ма йий хьо, — яхаш велар гIадвaха бригадир а отделене управляющи а. ДогIа дийлха кIал хотта бале а салоIаш-м бацар механизатораш. Шоай болата дошка хьожаш, тоха дезача кулг тохаш, хьакха дезача даьтта хьоккаш бар. Дукха ма йий цар хьатарра кхоачашдеш дола балхаш.

Лоацца ала лов сона укх тIехьарча хана цу бригадас даьча балхех. Эггара баьцаш тоаеннача хана пхи бIаь тони сенаж еллай бригада механизатораша. Йиъ бIаь гектара тIа дIабийна хинна мукх чуэцаш. Мукх чуэцшаше а чах пачкаш е болабелар уж. ХIанз ши бIаь тони ча па[illegible] а яь йиййча латт базе хьатIаэза. Бакъда, кIа эсало хиннад. ХIаьта а юкъера даьрхIача 17 центнер совгIа хьувкъам чубенаб бригадо ка болча ялата хIара гектара тIара. КIа эсала хиннадале а хьажкIех доккхал деш ба бригадир а механизатораш а. Газдиев Бек-Хана яраш санна дика я Арчакоз Iалихана, Бичиев ИбрахIима, Хучабаров Хьадиса кулгалдеча зеноша хьалкхеъь хьажкIаш а. ХIара гектара тIара фуалъяьхача хьажкIий шовэткъеи-пхиппхи центнер чуя лерхI цар шо-шоай участкаш тIара.

100 эзар тони хьажкIаш чуэца аьнна хьалхашка оттадаьча дехкарах дика кхеташ ба Газдиев Бек-Хан а цун новкъостий а.

— Оаха тIехххоачашдергда дехкар! — йоах Газдиев Бек-Хана а цун новкъосташа а.

Бригадира Беков Махьмад-Гире дувц:

— Газдиев Бек-Хан вецаре сона хала хургдар болх бе. Нагахь санна из са помощник хилча а кхы дикагIа накъавала йиш яцар цун сона а бригадана а. Шин эзделаца, гIулакхаца, оалача дешаца цо гIо ду коллективе дисциплина лакха лоаттае, балхацара наьха безам чIоагIбе. ЦIаккха а моттиг хиннаяц моллагIа шийца тIабилла болх цо дикеи тIехдикеи кхоачаш ца беш.

Иштта йоах Бек-Ханах хIаране а. Цхьабакъда, атта-м яьккхаяц Бек-Хана из сийле. Массаза а кизга Iоакъа санна шаьра хиннадац коллектива вахар. Дукххача наха юкъе нийс ма лой ший оамал йола саг. ТIагIолла кулг Iо а хье[illegible] хьо дика ва яхар, дац етаду [illegible]

Газдиев Бек-Хана а, «Ала дезачa аьнна дош — нийса техача топа тара да» яьхад вай даьша. Бакъволча къахьегама сага оамал хьахилац деношкеи бетташкеи. Из хьа а хул, чIоагI а лу кирпишка тIа кирпишк а юллаш урагIа йола башха-дика гIишло санна. Иштта хьа а хинна дуккхача шерашка хьаьнала баьча балха тIа чIоагIъенна дIаэттай найса дар мара бакъдеш воацача Газдиев Бек-Хана оамал а.

1928-ча шера ваьв из Газдиев Бексолта дезале. БархI бер хиннад уж. Хьалхара ший къахьегама никъ Бек-Хана дIаболабир 1944-ча шера. 1954-ча шера тракторашца оахам деча Казахстане кхоалагIа моттиг яьккхар гIалгIай зIамсаго. ХIанз а дагадоал Бек-Хана ше цамогаш хинна цIагIа даькха дийтта ди. — Хьалхара моттиг яккха езаш вар со, —йоах цо уж дийтта ди дайнадецаре. Дика къахьегарах цунна елар «За освоение целинных земель» яха медаль.

1965-ча шера денз звеньевой волаш хьавоагIа из Аьлтий-Юртарча отделене. Эзараш тоннаш я цо хьалкхедаь ялат. 1972 шера Бек-Хана елар Къахьегама ЦIеча Байракха орден.

Цхьа бIаьи-ах бIаьи гектар хьажкIаш я цун звенос укх шера хьалкхеьраш. БIарг хьесташ латт уж форд санна михо теркаеш. Цхьаццадолча гIадамех кхоъ-йиъ хьажкIа йоал. Кхы дукхагIа йоахкаш а нийслу. ДIадахача шера санна укх шера а из социалистически яхье ваьнна КъилбаседаХIирий Пригородни районерча «Чермен» яхача колхоза хьажкIаш кхеечунца, Социалистически Къахьегама Турпалца Алагов Темирбеца.

— Тха яхь доттагIий яхь я. Оаха вIашин дIа-юха лу тхоай опыт ,— йоах Бек-Хана.

ХIанз хьажкIаш чуэца кийчдуш я бригада. Комбайнашца чуэца лерхI цо уж.

М.-С. ПЛИЕВ.

МЕХКДАЬТТАХОЙ БОЛЧА

РАЙОН йолалуча дIакхача дикка таьна долаш бIаргагу Карелерча доттагIашта машинашца накъабаьхка дуккха МагIалбикера нах. Царна юкъе ба района мехкдаьттахой, бурувдеттараш, юртбоахама къахьегамхой, художественни самодеятельноста доакъашхой.

Шийца вайнаьха форма ювхаш хоза кийчбенна мехкарий а болаш тухаца - маькхаца хьаьшашта накъайоагIа МагIалбика горсовета исполкома председатела заместитель П. Ф. Мордвинсва:

ТIаккха района берригача къахьегамхой цIерагIа Карелерча йоазонхошка дIайха моаршал хоатт КПСС горкома хьалхарча секретара П. Кащеева, шоллагIча секретара А.-Х. Х. Барахоева, «Ингушский» совхоза директора А. О. Гетагажева, бурув тохача балхий управлене начальника С А. Темираева, культотдела заведующе М. С. Пушинас, иштта кхыбараша.

Фусамдаьшта баркал оалаш къамаьл дур Кареле йоазонхой делегаце кулгалхочо А. Н. Тимонена. Цо дIабовзийт ший новкъостий. [illegible] дуваьлар фусамдаьша. ДIайолаш пандара оаз. Вайнаха пондар дуъ художественни самодеятельноста доакъашхоша.

[illegible] хоша. Iе ца луш гонна юкъевоал Карелера поэт А. И. Титов.

ТIаккха бeза хьаьший а фусамдаьй а городе дIаболх. Цига Карелерa доттагIий тIаэц КПСС горкома хьалхарча секретара П. Г. Кащеева. Цо хьаьшашта довзийт мехкдаьттахой города истори, дувц района экономиках, культурах, районерча къахьегамхоша ийслагIча пятилетка декхараш мишта кхоачашду, жоп лу дуккхача цар хаттарашта.

ТIаккха къаьнача городе дIабуг хьаьший. Цига цар зизаш дохк Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа Даьхе лораеш байнараштa дегIача памятника улув.

ЧIоагIа дог гIоздаьнна тIайийцар А. Н. Бахчевников начальник волча бригада бурув тохараша Карелера доттагIий. Лаьттан ченаш техкарий гIулакхех дийцар УБР керттерча инженера нов. Бухарова. Бурув тохача оборудоване болх мишта бу хьож хьаьший. [illegible] Бурувтохараша шоай стихаш цу поэташа А. И. Титова, Р. Такала [illegible].

Карелерча доттагIашта шоаш вIашагIкхетар дин да дагайта царна бурув тохарий каскаш лу фусамдаьша.

Сараьхьа Серго цIерагIча клубе дукха нах гуленнаб вежарашкха йолча Карелерча йоазонхоех бIаргтоха, цар художественни кхоллам бовза.

ДоттагIала сайре хьаелл горисполкома председатела заместитела Н. Ф. Мордвиновас. Хьаьшашка моаршал хоатташ къамаьлаш дир МагIалбика мехкдаьттахой, интеллигенце викалаша. Делегаце кулгалхочо баркал оал фусамдаьшта, хIаране цIи а йоаккхаш хьабовзийт ший новкъостий.

Гулбеннараштa эрсий меттала шоай произведенеш еш А. Титова, И. Костина, Р. Такала, А. Н. Тимонена. Шоаш гIалгIай меттала яьха Карелерча хьаьший произведенеш еш Нохч - ГIалгIайчен йоазонхоша А Бокова, С Чахкиева.

Гулбеннарий Iалаьмате чIоагIа теркам тIаозаш Э. С. Тимонена дийцар Кареле халкъа батахбувцамах, из лохаш а дIаязбеш а ше беча балхах.

Пионераша зизаш лу хьаьшашта.

Шин халкъа юкъера доттагIал кхы а чIоагIлуш, Карелера хьаьший чIоагIа раьза болаш дика чакхдаьлар цар МагIалбикерча мехкдаьттахошца вIашагIкхетар.

Массанахьа Карелерча йоазонхошца бар КПСС Карельски обкома культура отдела заведующи А. И. Штыков, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандаи отдела заведующи П. И. Латышев.

А. БАСНЕВ.

Сурта тIа: Карелера хьаьший [illegible] Нохч - ГIалгIайчен [illegible]

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ХЬАЖКIАШ: ТОРОНАШИ КХОАНЕИ

Белок — сага кхачан лоархIамегIарча компанентех цаI, хIаьта а вай планете бахача ахане1 совгIа болча нахага эшшача боараме дIакхачац из, хIаьта из бахьан долаш цар упахцIенонна зе а хул, шоай Iоажал цар шераш хьалха а йоах.

Дунен тIа йоаккхача протеинах — баьцовгIай белоках — ах гаргга кIина, дугана, хьажкIашта, кхыча фийг болча культурашта доагIача даькъа кховч. Цу цхьан ханна, масала, хьажкIех дунен тIарча ялата культурех эггара къаьнагIъярех протеин вIалла дукха а яллац, юкъера лаьрхIача 10 процент гаргга мара. Духхьал хIанз 300 миллион тоннал тIех а йоалаш дунен тIа уж Iалаьмате дукха гулъяр бахьан долаш цо, ерригa а лаьрхIача, 30 миллион тонн гаргга бийда белок лу адамленна.

Кхетаде хала дац, иззал мара из ца йоаккхаш хилча, хьажкIашцара протеин кхьметтел кIезиг-дукха яьккха а алсамъяккхар, кхачанна царех боала пайда алсамбаккхар хIаьта а, мел лоархIам болаш хургдар.

Вай мехка ялатийна лаьрхIа хьажкIаш керттерча даькъе къулбехьарча районашка. 1975 шера 20 миллион тоннага кхачалца уж яха лерхIача моттигашка дIаювш я — цо Iалашдергда ши миллион тоннага кхаччалца баьцовгIай белок йоаккхилга. Цунца кхетаде дезаш да, советски Iилмахой селекцие новкъосталца хьажкIий хьувкъам лакхбаь ца Iаш, хьажкIашцара безача маьха аминокислотни состав а увш йола протеин алсамъяккхара чотах ялатийна лаьрхIа хьажкIаш дика хилийта а лаьрхIа хилар. Белоках йоаххача аминокислоташта юкъера бархI — шоашта нийсса кхы йоацаш я, уж кхыва аминокислотех дIаувргйоллаш яц хIараяр деннен бийсанна цхьаьца грамм йолаш кхачанца цу чу дIачуяха езаш я. Къьстта боккхача лоархIаме я кхачанца цу хилча организмо дерттIа беш бола болх кегалуш йола лизин.

КховзткъалагIа шераш юкъедаххалца йолча хьна селекционни болх керттерча даькъе протеин алсамъяккхара тIабер-забаь хиннаб. Цхьабакъда Iилмахоша цу даькъе мел хьийгача къих кIезига пайда баьнаб. ХIаьта хьажкIех йоалла белок алсамъяккха вIаштIехьдаьннача хана цар хьувкъам лохбаланза Iацар. Цул совгIа, белоках боалла биологически пайда а иштта кIезиглора. [illegible]

1963 шера американски Iилмахоша Нильсонаи Мертцеман массазарча хьажкIий белоках йоаллачун 50—80 процент лизини 20—30 процент триптофани йоаллаш йола хьажкIашцара «опейк-2» яха Iалама мутацеш кораяьча хана, белокацара зеинови фракци кIезиг а еш. ХьажкIий керда тайпа геттара дика хилар бахьан долаш из культура ялатийна лаьрхIа дукха дIаювча мехкашка белок дикагIа йола производственни гибридаш хьаяра тIабер-забаь селекционни болх шерра дIаболабаьб.

Вай мехка из проблема къоастаеш я Краснодарски юрта боахама Iилма-тохкама институто болх вIаштIехьбоахаш йола ялх йоккха тохкама центр. Цкъарчов хIанз дIаювш лелаераш, районированни яраш моргаш йола, цхьабакъда белоках лизин духхагIа йоаллаш йола гибридаш хьаяна яргйолаш яцар. Цхьан шера баь баргбоацаш дукха болх ба из. Цхьабакъда юххера а хьахилар Советски Союзе дIаювш лелаю гибридий яр мо йола дуккха лизин йоалла гибридаш а дуккха кхьдола керда гибридий тайпаш а.

ХIанз кхо шу дIадаьннад дуккха лизин йоаллача дикагIйолча гибридашта хьажкIаш дIаювш мел йолча районашка яхкаьча участкашка пачхахьалкхен тохкамаш деш латта. БIарчча хьайицача уж гибридаш хьахулча ялатий хьувкъамга диллача массазарчар тайпара йолча районированни гибридел 5—7 процент эсалагIа яле а, гектара тIара йоаккхача продукце дикалга диллача хIанз царел эсалагIа яц уж. Цу юкъа хьакъоастаяьй хьувкъамть диллача а массазарчарна нийсенна, дуккха лизин йоалла массехк гибрид. Эггара перспективанегIа ярашта юкъе — Краснодарски институте Зимой Константинней Нормов Александрен хьаьь дуккха лизин йоалла «краснодарски-82, 85, 78 ВЛ» яха шолха гибридаш, чоалхане «краснодарски—303, 304 ВЛ» яхараш. Ерригсоюзни баьцовгIай институтa Кубански опытни станцеца цхьаьа хьаьь «кубански—304 ВЛ» яхар. Сорташ тохкача пачхахьалкхен участкаша хьахьоххачох, кердача гибридашa кхаь шера вIаштта тел шоайл хьалхагIа хиннараша, цу зоне дIаювш лелаяьраша миссел а кхьметтел лакхагIа а хьувкъам.

Советски селекционерий вIаштIехьдаьннад тIехьагIа хьахургдолча хьажкIий тайпашка богача наькъа тIара. [illegible]

Хьажкiех йоаллача белока дикал тоьал тоае торо хиннай [illegible]

йоалл белок, цхьабакъда белока хIара 100 граммана хьалхарчул шозза хIана кхачаш аьнна дукхагIа кхоач лизин. Массазарча гибридех боалар миссел хьувкъам боалача хана цар хIара гектара тIара кхы тIа а 6—7 килограмм лизини 1,2—1,5 килограмм триптофани лу. Кердача гибридех даьккха ялат а дехкаш хьайбаш кхоабаш хилча массазарча ялатийца кхаьбачул 2—2,5-за дукхагIа тIаккхет дулх.

Лизин дукха йоалла хьажкIаш а ехкаш хьакхарч кхаьбача 20—30 процент кIезигагIа дехка йиш я тоьал дукха дулх тIадеттодалийтара массазарча хьажкIех деттанза ца доала дуккха белокаш йоахха баьца доакъараш.

Лизин дукха йоалла керда гибридаш производствана юкъеяхьа йолаеш я. Масала, Краснодарски края кхашка керда гибридаш дIайийна 40 эзар гектар гаргга я. Из фу яхилга да аьлча, иззал долча лаьттара совнагIа кхы тIа а къахьегаме ахча дIадахайта дезаргдоацаш хIанзарча маьхашка диллача цхьа миллиони ах миллиони гаргга сом мах болаш массазарчул 250 тонн доакъара лизин йоаккхаргья.

ХIанз керда декхар эттад селекционерашта хьалхашка — фийгех йоалла белок 14—15 процентага дIакхоачаргйоалаш ген «опейк-2» шоаех йоаллаши йола хьажкIий керда тайпаш хьаделга. Цу тайпарча формай белок дукхагIа Iайнаяр яхаш дикал йоргьяц, хIаьта долче, биологически дикал а эшалургьяц. Белокацара лизин, дукхагIа хинна ца Iеш, деррагача ялатийцара цун дакъа а доккхагIа хургда. Оцлаг увлаш долча дукккхача хьайбашта цхьаккха тайпа, бахьдар аьлча, витаминашкарей микроэлементашкарей дIайиккхача, кхы хIамаш етта ца езаш дола доакъар а хиина дIаотта тарлора алхха цу тайпара хьажкIаш.

Цу хьажкIий модельни форма тха лабораторе хьаяьй, хIаьта цар белок биологически мел пайдана я уж хьайбашта а ехкаш гехкад. Кхьметтел лизин дукха йоаллача хьажкIашца нийсенча а белок дукха йоаллача суперлизинови хьажкIаша Iалашду хьайбашта цкъан ахазеи дукхагIа дулх тIадетталургеи иззал кIезигагIа доакъар дехкилгеи! Цу опыта къаьстана вариантаскара гучадьнна. Кердача хьажкIашта Iотlакхийтта белок дикалга диллача хьоалал дIакъоастанза йолча скъача [illegible]

Михаил ХАДЖИНОВ, ВАСХНИЛ-а академик, Ленински преме лауреат, Социалистически Къахьегама Турпал.

(АПН).

№ 17 йола «Агитатора блокнот»

«Даккханза диса ялат даккхар — керттера декхар»! Цу тIахьехамах йола материалаш хьоахьай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандан агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанарча номер тIа. Передовой статьяс тIахьех беррига массово - политически болх — беседаш, политинформацеш, лекцеш, докладаш, гойтара агитаци, агитаторий выступленеш — цу гIулакха тIаберзабара.

«Ка бола ялат чуэцача хана Iотяьча опытах пайда эца» яхача статья тIа КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе З. Горловас дувц хьажкIаш чуэцача социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача парте райкомо пайда эца лерхIача агитаце средствах. «Цхьа фийг ца беш хьажкIаш чуэцаргья вай» яхача статья тIа звено балхах дувц Шаьла района XX партсъезда цIерагIча колхоза хьажкIаш кхееча звеньевойс Ломалиев Iаьлас.

Блокнота тIа за хьажкIаши дугеи чуэцара дола тIахьехамаш а.

«Болгаре Халкъа Республика 30 шу дизара» иштта яхача рубрикана кIал кепатеха я Грознера газ чакхйоаккха завод хьалъеча болх беча болгарий группа паркома секретара С. Волковеке «ДоттагIал— йоккха гана» яха статья.

«КПСС обкома X пленума решенеш кхоачашъеш» яхача рубрикана кIал я «Советски Iаьдал бахьан лоаттабаь къовсам» яха Грозненски мехкдаьтта института доцента Г. Овчарова статья. хIаьта иштта Гудермески медицински инструментий завода директора В. Цыганкова «Иштта я интернационализм вахаре» яха статья а.

«Агитаце опытацара» яхача разделе я «Эргабаьккха тоабу оаха идеологически болх» яха КПСС заводской райкома А. Бубнова статья.

Дунен халкъашта юкъерча темах язъя я А. Филиппова «Афганистан: хувцамий хан» яха статья.

«Сатира ирал тIа» яхача разделе а тайп-тайпара материалаш.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТХО ШУЦА ДА, ЧИЛИЙСКИ ПАТРИОТАШ!

Шу дIадаьннад чилийски военщино, халкъа паргIато, цIийла а корчаяь, мехка фашистски террор тIаоттаяьча хана дена. Чиле хинна хIама — из адамленна духьалара зулам да. «Цахалаш лелаеш йола экспессаш геноцида гаргахоачаш латт», — яхаш яздаьд Чиле хиннача юристаша Леопольдо Торреса, Жое Нордманна, Мишель Блюма.

Еррига паргIатонаш йийхкача латт. Мехка ерригача территоре тIа — гаьнарча къулбехьенерча Досон яхача гIайренгара гаьнарча къилбаседерча Арика яхача яьссаленга кхаччалца — яхкаьй концентрационни лагераш. Низаш тIадоаттаду цу лагерашка чухкайсача итташ эзараш болча демократашта. ХIанз а тIехьа халланза боабеш латт нах.

Берригача французашта гоама я Варфоломеевски бийса, тха историе чухь эггара доккхагIа зулам хинна ха. Чилера дIайоалаш яц Варфоломеевски бийса.

Сов чехка соцаде деза нах беаберий кулг. Iоажала кIалхарлаха деза адамаш. Чиле гIулакх — из тха гIулакх. Тха солидарноста декхар айхха дувзаленна да тха классови къовсамца. Прессага доккха новкъостал дулурга цунна, чилийски хунта зуламаш хьагуча а доахаш. Цхьаккха газет, журналиста цIи лелае хьакъ долаш вола цхьаккха саг адамленна хьалхашкарча шийи декхара юстара варгвац.

КIиранна цкъазза арадувлача «Ви увриер» яхача тха газето хьинаре дакъа лоац цу къовсама юкъе. Тешал эттача хана баь ложкъам оаха кепатеха арабаьккхача цхьан шведа хьаккхайкадир делакпе: «Терорах къаьстта доккха зулам даьннад йистошка бахача наха, болхлошта». 1871 шера коммунарашца версальций хинна гоамал морг я Пиночетеи цун гIончийи гоамал а. Царна а лайнадар къахьегамхой мукъабоахадургбоацилга, уж даим эксплуатацена кIаллатта безилга хьахьокха. Тхо теш, чилийски фашистий из цIаккха а вIаштIехьдаргдоацилгах. 1925 шера 24 июле а тIехьа «Ви увриера» ше мадрра хьагучаьккхар ше «империалистически Варфоломеевски бийса» аьнна цIи тиллар. Цу хана Икике яхача велодроме чу а лаьхка, шоай берашца а истий а тIехьа боабир шийи эзар чилийски болхлой. Цу къемато кхерабанзар болхлой. Цхьан бартаца дIахо детIайхар Чилера болхлой болам.

11 сентябрера путч хилале массехк ди хьалхагIа, оппозицие газеташа хьаккхайкадир эзараш чилийски демократаш боабергболга. Шоаш тIатийса кхерам кхоачашбир цар. гешт дайзар Халкъа цхьоагIон правительствана тIехьа латтараштa а. Царех дукха бараш байна — боацаш ба. Президент Альендена далла фашистий карагIа валар хинна Августо Оливареса, Дунен халкъашта юкъерча журналистий организаце Исполкома члена. Ерригъюкъарча къахьегама федерацен «Ви увриерен» шоайцига сий деш тIаийцар веначох йиса цун сесаг Оливарес, дег тIара цIена уйла шоай цунца хилар дIахайкадир цунга, йиззан чIоагIен солидарность хургхиларах цунна дош а луш.

Альенде правительство йолча хана санна паргIата цIаккха а хиннаяц Чиле пресса. Тахан паргIата пресса яц Чиле. Хунто кепайоазонна декхар а даь тIадожадаьд халкъага хари хоамаш делга, цун уйлаш харцахьа лестаелга, из тувладелга. «Нийсле!» яхача командо яхар ца деш вола моллагIа а журналист моастагIа ва. Нагахьа санна из доазол дехьара вале, мехкара дIавохийт из. 500 чилийски журналист хьабе болх боацаш ва, иштта типографешкара эзараш болхлой а радиотехникаш а. ХIара денна арадувлаш диъ мара газет дац Сантьяго. Дира тIахьожам оттабаьб радиостанценеи телевиденеи.

Франце ВКТ-ена, ФДКТ-ена юкъейоагIача журналистий профсоюзий Къаман объединенен автономни профсоюзашен протест кхайкаьй Чилерча тIема переворота духьала. Къаман объединене хоадамболлаш бехке яьй журналисташта — демократашта духьалара репрессеш. Дош ала паргIато ца душ доаттаду, халахетараш. Журналисташка воззванеш яхьийтай хунтана духьален демократи юхаметтаьттаяр духьен къовсам доаттабу чилийпаш хьалдоацаргбола тайп-тайпара гIулакхаш царна тIадахкар духьа. Из тIахьехам массеметте дIахеза тIайийцар.

«Ви увриеро» шийн оагIош мукъа ют Чиле халкъа хьаштаьшта тIехьарча къовсамхошта. ХIаьта дIахо йодача хана а иштта из дерг а да. Тахан Чиле доаржадеш да хунто дийхка газеташ. Уж кхоанен гIулакхах болх беш а дог доахийла хулийташ а да. Фашисташа Франци дIалаьца даьхача шерашка «Ви увриеро» 300 гаргга подпольни номер арахийцар. Шоай синошта кхерам тIалатташе а уж газеташ арахоахаш доаржадеш байнарий мах хов цунна. Из тха профессе цхьа дакъа да. Чилийски патриотий къовсам — из тха къовсам ба. ХIаьта оаха даим лоатта а бергба из, котало яккхалца!

Р. ТЕЛЬЕ,

кIиранна цкъазза арадувлача «Ви увриер» яхача газета керттера редактор.

(АПН).

Париж.

Хала гуйре я хьатIайоагIаш

Массаза а хулаш дола «Феррагасто» яха аьханара цIейш чакхдаьннад. ХIанз ахка тIехьашкахьа дисадале я, термометра ртутни столбик цкъаза Iийне а 40 градуса тIа латташ хул. Хьинаре къахьегама гIулакхаш хIанз юха дIадолалеш я Итали: болх юха дIаболабу йоккхийча заводашеи фабрикашеи, отпускаш чакх а яьнна юхаухаш латт болхлойи гIулакхера нахи, наIараш хьаеллаш я учреждениешеи тикашеи.

Моттигерча обозревателаша белгал мадаккхара, укх шера ахка «кхомбара режим чIоагIа лелаеш» чакхдаьлар. ХIамай маьхаш халланза IотIадеттадуш латт. Алхха 1974 шера хьалхарча ворхI бетта халкъа чIоагIагIа эшача хIамай маьхаш 12,7 процент IотIаккхийтар. Капиталистически мехкий кхыча валюташца нийсйича 7 процент яйеннай итальянски лира. Шенхаштта халонаш увзаш я финансови система: шу хьадоладелча дена кхоалагIа дакъа хIана беннабац аьнна лохбеннаб облигацей мах, хIаьта биржера акцеш 9 процент яйеннай. Цо наьха санна хIама техай эзараш болча кагийча вкладчикий хьашташта. ХIамай маьхаш кхы а IотIакхетаргдолаш да укхаза — дукха ха йоацаш итальянски парламенто тIайийца, налогаш лакхъелга, керда лакхагIа йола тарифаши маьхаши юкъе доахилга оттадеш дола декреташ чIоагIдаларца дувзаденна. Миллионаш болча итальянски къахьегамхошта «хала» ахка дар дIаладар аьнпад цунах «Унита» яхача газето.

Мехка чурча вахаре а лоархIамеча событешка белгалдалар укх шера Сан-Бенедетто-ди-Самбро яхача моттигерча машиннаькъа тIа 12 саг ве а вувш, иттанешта човнаш а еш аьттехьарча экстремисташа баьча эккхамо фашизмана духьала низ бола болам гIоттабир мехка. Саггота хьалхашка эттар Итале низаш дарен терорен хьал оттаде гIертача эггара аьттехьарча низаша къайлагIа леладеча тийшачэ балхашца хоадамболлаш къовсам болабанза барг ца хиларах дола дош. Берригача мехка дIахо а шерра чакхйоахаш латт аьттехьарча экстремистий террористически группай зуламе гIулакхаш хьагучадахарен юхатохаран тIаерзаяь операцеш.

Августовски кегар хинначул тIехьагIа шоай хьинареча гIулакхашта юха тIаерзаш я политически партеш. Моттигерча кепайоазоно белгал мадаккхара, доал деча коалице партей кулгалхой гIозарашка шерра дувцаш да оппозице керттерча низацарча — Итальянски коммунистически партецарча юкъмоттигах дола дош. Эггара тIехьара правительственни декреташ парламенте дувцача хана я мехка политически экономически вахара дуккхача кхыча саготагIа долча дешашта а коммунистически парте чIоагIен принципиальнни позици ларца дувзаденна итальянски коммунисташ дукхагIа хинна а цар авторитет чIоагIъенна а хилар, белгалдоах моттигерча обозревателаша.

«Унита» яхача газето белгалдоакх, кризиса кIалдарап политически арене хувцамаш дара къахьегамхошка долча дар [illegible] цхьаьаш чIоагIъяннзе лелаш барг ца хилар.

В. МАЛЬЦЕВ.

ТАСС корреспондент.

Рим.

Эскаре гIулакх деш ва вай мехкахо

Назранера салте

СОВЕТСКИ Эскаре гIулакх деча хьалхарча дийнахьа дена новкъосташа сий деш ва Точиев Руслан. Дукха да Точиева гIулакхаш, цIаккха хилац из мукъа — тактика занятеш, техника караерзаяр.

Цкъа тактически ученеш йолаш, къоначa механика лоаллача танка керттера оатхал ехар. Ше кIаьдвенна воллаше новкъоста гIо деш хилар Руслан. БIарчча бийсанна баьхкар уж из тоаеш. Шийла мух хьекхар, тIаьда яр тIаювхаш хинна комбинзон. СалаIа безам бар...

ШоллагIча дийнахьа Iурре «тIем тIа» дакъа лаца араьлар Русланеи цIун новкъостои ремонт яь танк.

Тактически ученешка дика толамаш дахарах Руслан даькъала вувцаш бар цун новкъостий, хIаьта эггара чIоагIагIа — цу бийсан гIо даь хинна къона механик.

БIухочун къахьегам а болхлочуни ахархочуни болх санна лоархIаме а атта боацаш а ба. ХIаьта Руслана къахьегам безабалийтар вар цуй да Точиев Iусмана Аюп.

— Воккха хургва хьо, низ а хургба, бакъда, ма хеталахь вахаре дерригa атта хургда аьнна. МоллагIча гIулакхa дикка къахьега деза, — йоахар цо кIаьнкага.

Цу хана дена кхыча беса хьежа ваьлар из даь балхо шонкаш яьхача кулгашка, бензини даьттеи доаллача комбинзонега. ВIалла а ший вIаштIехьдаьлча даьна новкъостал да гIертар из.

Назрановски кагирхой школе цхьайтта класс чакхъяьккхача Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе слесаралла болх беш вар Точиев Руслан.

Из ремонтни танкови подразделене нийсвалар ца ховш хинна гIулакх дацар, цун балха практика а дика знанеш а хилар керте а лаьца из цига хьожавир военкомато.

Эскаре гIулакх ду хьалхара денош... Цига массавар чакхвоал нийслуча аьттонех а халонех а. Чакхваьлар Руслан а. ХIанзара танк — чоалханеча механизмай, оатхалий, приборий бIарчча комплекс я. Цудухьа цунна технически гIулакх дара дикка йовза еза цун хIара оатхал. Кердача профессе еррига къайленаш Iомаяра ше кховацар Руслана.

ХьатIазттар присяга лу ди. Аз, Советски Социалистически Республикай Союза Граждански присяга тIаэцаш торжественно дув буъ...

Цу дийнахьа ше гIулакх деча даькъа байракх латта № 1 йола пост лорае Точиев Русланага елар.

Боккха теркам тIабахийта Iомаду Точиев Руслана В. И. Ленина балхаш, Коммунистически партеи Советски правительстваи документаш. ХIаьта мукъача хана шийн новкъостащца города революционни, тIемен къахьегамен моттигашка гIолла культпоходаш ю.

...ДIанхад тIатеIIа тIема техника караерзаеш хинна бетташ, тIехьашкахьа йисай тактически ученеш. Цу юкъа дикка дегIавенав Руслан а. Советски Эскаре дика гIулакх дарах дукхаза тийннай цунна значокаш, мах бола совгIаташ, баркалаш яьхад, цIа вахийта а хиннав. Руслана сурт хьалтехад Ленински цIагIа доаллача тIехдика эскаре гIулакх дерий доска тIа.

Дика тIема кийчо йолаш, шийла лакхехьарчарца а лохехьарчарца а гIулакх леладе ховш хиларах отделене командиралла хьожаваьв Точиев Руслан.

Шийн опыт камаьрша дIалу цо къонача бIухошта.

Э. ФИДЕЛЕВ,

эпсар.

СУРТА ТIА: тIемен политически кийчон отличник Р. Точиев.

ГIАЛГIАЙ ЛИТЕРАТУРЕРА КЪАХЬЕГАМА ТЕМА

КЪАХЬЕГАМА тема дерригача советски литература массаза а кертерчарех цхьа тема йолаш хьайоагIа.

ГIалгIай художественни литература а ше хьахиннача хьалхарча деношка дена шийн керттерча темаех даьрхIай къахьегама тема. Из вайна шаьра гойт из литература дIададоладаь болча Мальсагов Зоврбика, Боков Тембота, Гойгов Iабдул - Хьамида, иштта кхычар хьалхарча произведенеша.

Сийлахь - боккха Даьхен тIом хилале хьалхарча шерашка лоархIам боллаш дегIайоагIа гIалгIай поэзи. Дешарашта шерра дIайовза поэтий Озиев Ахьмада, Муталиев Хьаж-Бийкара, Озиев Салмана, Яндиев Джемалдина поэтически произведенеш. Укхаза вайна гу къахьегама саган цун гIулакхаштен хетаяь йолча поэмаша, стихаша лоархIам боллаш йола моттиг дIалоацаш хилар.

Нагахьа тIемал хьалхарча шерашка гIалгIай литератураца керттера моттиг дIалоацаш хиннар поэзи хиннаяле, тахан вай ала йиш я, тIеххьарча шерашка проза боарам боацаш дегIаена хилар. Из хьахьокх Зязиков Бахьауддина, Муталиев Хьаж-Бийкара, Боков Ахьмада, Осмиев Хьамзата, Чахкиев Саида, Плиев Махьмад-СаIида, иштта кхычар дувцараша, повесташа, романаша. Проза дегIаяро дикка шеръю къахьегама саг хьахьокхара торонаш а. Нагахь Муталиев Хьаж-Бикара «Хьалхара денош» яхача повесто вай юртбоахама коллективизаци яра шерашка дуге, Зязиков Бахьаудина дувцараша, повесташа вайна гойтараш я таханарча къахьегамхочун уйлаш, гIулакхаш, цун йоакхо..

Муталиева повеста персонажаш Ахьмад, Назир, Бахьайг, Каби, кхыбараш къахьегама нах ба, царна хов лаьттан мах, цунах боал цар овла. Колхозаш вIашагIтохарах лаьттан паргIато кхаьча болча цар а, ужжамо кхы эзараш, эзараш болча ахархоша а низ, хьинар ца кходеш болх бу лаьттан тIа, из эргадоаккх цар.

Бакъда царна атта дац, кхоачамболлаш техника ца хилар бахьан долаш, юрта боахам лелабара кердача формах хIанз а дика кхеташ ца хилар бахьан долаш. Царгара халонаш кхы а совйоахаш, кердачо духьал гIерташ ба шоай карара доал дIахеца ловш боаца классови моастагIий — кулакаш, моллаш Муни, Iиса, Хьасан, кхыбараш. Цудухьа шин фронте къовсам лоаттабе безаш хул лаьттан керда дай — керда боахаш чIоагIбара тIехьен классови моастагIашта духьали. Иштта хиннад бакъдар.

Зязиков Бахьауддина дувцараши повесташи санна вай ханарча сага вахар хьахьокхаш я Чахкиев Саида «Иштта мара» яха роман а. Цо вайна довзийт таханарча ахархочун вахар. Из кхоаненах тийша ва, цун йоакхо е езац техника ца тоъара, дIаде фу ца хилара. Цун еррига уйла я ялат хьувкъададаргахь, балха юкъе керда формаш йоалаярца къахьегам дикагIа вIашагIтохаргахь. Бакъда берригаш цхьатарра бац Чахкиева романа турпалаш а. Хила йиш а яц, хIана аьлча, тахан а ба обществана шоашкара луш цхьаккха пайда а боацаш баха гIерташ, юкъарча балха юстара гIерташ.

Романа тIа вайна гу ше ха яха вале а къахьегам бита ца ловш вола воккха саг Асхьаб, цун воI Бийберд, царна уллув балха боахка Инал, Тархан, Якъуб, иштта кхы дукхабараш. Бакъда иштта вац цар юртахо Боскар, цо кхевеш вола цун вIийн воI Берд.

Боскар шийн хана болх баь вац, е из бечох вашаш а вац. Къоал дарца базар ярах хьахинна ба цуп боахам. Воккха хилча а, къавелча а дехкеваьнавац из ше леладаьчох, цул совгIа, ше лелалаьр леладе Iомаву цо шийн вIийн воI Берд а. Из дешаш волчарa эккхаваьа во деш, харцахь лел аьнна, хIанз цхьаккха деш-дуташ хIама долаш вац.

Тахан а нийслу хьаьналча къахьегама юстара лелараш, къоалах шоай говзал яь баха гIертараш.

Бакъда, къахьегам — вай вахара керттера закон да, из вахара ираз, дега гIозле. Из иштта долга къаьгга хьахьокх гIалгIай писателий произведенеша.

ГIалгIай поэта Осмиев Хьамзата «Къахьегамхо хеставу аз» яхача шийн стихотворене тIа йоах:

...Яьнна бIаьсти, йиза гуйра,
Хьийкъа ялат хестаду аз.
Балхах воалла къахьегамхо —
Дошо кулгаш дола турпал —
Кхы мел долчул раьзагI хинна,
Низ ма кхоачча хеставу аз.

ГIАЛГIАЙ литератураца кIезига яц Советски Iаьдала шерашка къахьегама сага социальни хьаштаьаш хинна хувцам, цун идейни а культурни а кхетам дегIабар хьахьокхаш йола произведенеш. Хувцаденнад вахар, хьахиннав коммунистически кхетам бола керда саг. Из парте хьалхленца хьахинна йоккха тIехьале я. Къахьегама саг цхьан балхах кхоачам беш вац тахан. Из деша гIерт. Цунца хов къахьегама овсарле лакхъяра, боахама дикагIа доал дара Iилма кIоаргга довзаш хила везилга.

Цу хIаман сурт дика оттадаьд Зязиков Бахьауддина «Дега гIозале» яхача повеста тIа. Совхозе болх а беш, балха хьалхле лелаеш ба повеста турпалаш Лида, Урусхан, Идрис, иштта кхыбараш.

Бакъда цар цунах кхоачамбац, заочни дешаш ба уж. Иштта сурт оттаду Зязикова заочни дешаш болча Урусхана, Лидас, Идриса, Дебахана экзаменаш дIаялара:

«Юкхьанца къаьстта каьхата тIа белгалонаш еш, ше язъергйолча сочинене плана оттаеш ягIар Лида. Юха а Iодийшар яздаьр, цхьадола мугIараш дIадоадир, вожаш тIатехар. Цул тIехьагIа, цIена листаш хьа а йийца, йолаелар:

«Сона цIаккха а дицлац наьна меттала эрсий алапашца эггара хьалхара дешаш деша а яде а со Iомаенна денош. Цу деношка дешара къайле йовзаро гIоздаьнна са бера дог хIанз а са керчу деттадалу. БарзI шера «Нана» яхаш айса боча а хьамсара а яьха цIи йоазонца хозъе а йокхийе а со Iомаенна ха яр из. Цу ханна делар сона «Наьна мотт» яха книжка...

...Юкхьанцарча классашка шин мотт Iомабора аз цхьатарра. Эрсий мотт хала бар сона, дешарах халла мара кхетацар, хIана аьлча цIагIа наьна мотт мара буйцацар даси наниси. Школе доаккхача шин-кхаь сахьата мара хазацар эрсий къамаьл. ЦIагIа цхьаь йисача книжкашца буйца яьлар со юххера а наьнабар санна сайна хьамсара а гаргара а хинна эрсий мотт. Пхелагlча классе дена таханарча денналла аз Iомадаьча эрсий а гIалгIай а литературо беннача сахкетамо вай Даьхен истори довзийтад сона...».

Ше яздаьр юха Iо а дийша, кIал кулг а яздаь, экзамен хоаттача комиссе истола тIа из Iо а дилла араьлар Лида.

ШоллагIча дийнахьа эрсий литература дагахь дIалуш бар заочникаш, Царна юкъе бар Урусхани Идриси. Болх дукха бар, аьнна, мукъавацар яхаш дола бахьанаш теркал дацар экзаменаш дIалу ха тIакхаьчача, Цунах цхьаккха мукъавалийтацар».

Из Зязиков Бахьауддина «Дега гIозале» яхача повеста тIара вай хьайийца цхьа моттиг я. Цо вайна къаьгга хьахьокх таханара саг хьаьналла къахьегамхо хинна ца Iеш, Iилма довзилга ловш хилар, цул совгIа, интернационалист а хилар. Цо кхетаду вахар шерра довзара, цунах бизза пайла хьаэцара шийн наьна метта тарра эрсий мотт а бовза безилга.

Къахьегама нах ба, керттерча даькъе, «ЦIийенна сайре» яхача Боков Ахьмада романа тIара персонажаш.

Цу романо юрта боахама коллективизаци яра шерашка дуг вай. Да воацаш биса шийн кхийна воI Залихани хIанз а кхеиза вола воI Мусаи кхоабаш ях Хади. Хади колхозе дIаязъяланза я романа хьалхарча даькъа тIа. Ше къе саг яле а, цхьаккха торо йоацаш яле а классови моастагIий —кулакий, моллай хабараш бахьан долаш лоархIаяц из колхозе язъяла. Йокъал а этта ялат довра бахьан долаш йоккха моцал эттай юрта. Бераш моцала кIалхара даха гIерташ ше да йолаш мел дола хIама дехкад Хаде ялатах. Кхыметтел чара а, кIудал а. Бакъда цунах хIама хилац. Цунгара хьал дац колхозникашка, ше а бокъонца экономически чIоагIъяланза йолча колхозо ялатаца новкъостал ду царна. Кхыметтел шоай бераша а харцъю Хади шийн ханнахьа колхозе дIа ца язъяларах.

Вахар хувцадаланза Iац, хIана аьлча, бакъдар халача новкъа из доагIе а, котдаланза Iац. Хаде а, иззамо болча кхыча къахьегамхоша а кхетаду колхозе мара шоай моттиг йоацилга, шоашка а шоай даьшка а бIаьшерашка лаьтта къел, моцал, социальни бокъо ца хилар дIадоаккхаргдар керда вахар мара доацилга.

ЛоархIам боллаш моттиг дIалоац гIалгIай художественни литературе къахьегама темо. Сага материальни хьал-ди тоадаь ца Iеш, цун тахане а кхоане а иразе яь ца Iеш, къахьегамо хьакхеллав керда, коммунистически кхетам бола саг. Цул совгIа, къахьегамо чIоагIду халкъашта юкъера вошал, интернациональни доттагIал.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

Дерригача прогрессивни адамаша бехке ду цIий Iоухийташ хунто леладу зуламаш, хьакхайкаду чилийски халкъа къовсамца шоай солидарность хилар.

«Д-р С. Альенде» яхаш цIи йолаш бола йовзаш йолча немецки художница ер болх Дрездена округерча (ГДР) изобразительни искусства произведеней 9-ча выставке хьокха оттабаь ба.

АДН — ТАСС сурт.

ФЕ ХИЛА

Водителашта закон долаш йолча наькъагIа лелара правилай III-ча пункта тIа дIаяздаь латт: «Рельсаш тIа гIолла лелаш йоацача транспортни средства водитело аьттехьара гаргга кхоачаш латтача транспортни средствашта никъ бита беза, дIахо миччa оагIорахьа ласташ уж яле а».

Геттара дика кхетадергдолаши дагадоха хала доацаши да правилаша тIадожадер. Кхы халагIа дац из кхоачашде а. Укхаза эггара лоархIамегIа дар терко йоацаш, дисциплина йоацаш ца хилар да. Халахете а, водителашта юкъе дукха ба шоашта хеттача тайпара автомобилаца лела гIертараш.

Шийн доалахьа «Волга» йолаш волча М. Шамаева, цхьатара знакаш йоахкача улицех ше тIехвоалача хана, лакхе дийцар дицдаьд. Лоралулга иштта мара кхы дагадехадац шийн доалахьа автомобиль йолаш волча шоллагIча водитела а — Т. Рыжковна. Юххера а, наькъагIа лелара правилаша яхар цхьана водитело кхоачаш ца дарахи вокх водитела теркон хьисапи ца хилараххи ши машин вIашкакхийттай. Машинаш чIоагIа йохаьй.

Авареш къаьстта дукха хул машинаш тIехьаьха сиха лехкарах, духьала йоагIача автомобила никъ ца баларца дувзалий хул из, хIаьта цу хана водителах ха деза духьала йоагIа автомобиль IотIакхача мел юкъ йоалл, наькъа хьалаш [illegible]

бий аьнна хет. Бокъонца царех дархIа мегаргволаш ва Надтеречни районера общепита директор А. Исмаилов. Уйла йоацаш из аьрдехьа ластарах зулам даьннад. Грузовика тIаккхийттав Исмаилов. Цунна чуваьгIа кхо саг лозаваьв. Аьта машин юхаметтаоттаеш а дукха ахча доале дезаргда. Иззамо нийсденнача хьалашка шийн а наьха а автомобилаш йохаьй Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозерча объезчика Х. Чимаева. Из авари яьчара виъ саг больнице вихьав.

НаькъагIа лелара правилаш къаьстта дукха телхаю мотоциклисташа. Шоай дисциплина ца хиларах кхы мел болчарначул дукхагIа зуламаш дувл царна. ХIаьта а дитац цар наькъашка шоаш леладу бокъо йоацараш.

Номераши водительски удостоверении доацаш хинна Гудермесски района Ишхой-Юртара «Урал» яха мотоцикл йолаш вола А. Урзубиев цу тайпара лела законо бокъо ца лулга ца ховш хиннавац. Бакъда, дехке ваьннав Урзубиев: ше маводда трактора тIаккхийттав из.- Мотоциклисто водар дихьа хургдолга ховш ма дий.

Наькъа дисциплина толхаяь локомотивни депора мастер М. Андрей йиIнга тIаккхийттав.

ДАДАХАЧА КIИРАГIА ЕРРИГАШ А 47 АВАРИ ЯЬЙ 5 САГ ВЕ А ВУВШ, 37 САГА ЧОВНАШ А ЕШ. ЦАРЕХ 18 АВАРИ ЯЬРАШ ШОФЕРАШ-ЛЮБИТЕЛАШ БА.

А. ЧЕБУШЕВ.

Тахани кхоанеи хургда

14 сентябре

В. И. Ленина культура Дворец. 18.00. Халхара майда. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Интер» яхача ВИА (вокально-инструментальни ансамбль). 18.30. Ахканара кинолектори. «Медицинеи дын» яха лекци. 19.00. «Глобус» яха кинолекторий. «Седкъашкара никъ» яха фильмаш хьокхар.

С. М. Кирова цIерагIара салаIара парк. 10.00. Къайла театр. Зизай республикански выставка. 16.00. Кинолектория. «Кхелетари закони» яха лекци. 16.30. Баьццара театр. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестран солистийн концерт. 18.00. «Сказочники» яхача ВИА концерт. 19.00. «Iалам — вай вахари салоIами а ба, из вай лораде дезаш а да» яха кинофестиваль. 19.00. Халхара майда. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 16.00. «Бригантина» яха клуб. «Цар къонал денал долаш хиннай» яха беседа. 17.00. ДIалокх духовой оркестро. 18.00. Кердача художественни литература обзор. 19.00. «Прометей» яха кагирхой клуб. Документальни кинофильмай сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. «ПаргIатьяьннача Болгаре 30 шу» яха тематически кино хьокхар.

15 сентябре

В. И. Ленина культура Дворец. 9.00. Болх беш да «Малышок» яха берий кинотеатр. 10.30. «Шоана, хIама ха безам бараш» яха дагахьара альманах чакхдоакх «Искорка» яхача клубо. 19.00. Баьццара театр. Хьуна промышленноста болхлошта хетаяь киносайре. 18.00. Халхара майда. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Интер» яхача ВИА.

С. М. Кирова цIерагIара салаIара парк. Хьуна болхлочун денна хетаяь халкъа цIей. 10.00. Дешара павильон. Зизай республикански выставка. 10.00. Баьццара театр. Еза атлетика яхьаш. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.30. Баьццара театр. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра солисташа дакъа а лоацаш концерт. 18.00. Консервни завода художественни самодеятельноста коллектива концерт. 16.00. Кинолектори. «Iалам лорадаран тоздаран Iалама ресурсаш пайда эпаш дIаахийтаран» яха лекци. 19.00. «Iалам — вай вахар а салоIам а ба из лораде дезар вай а да» яха кинофестиваль. 18.00. Халхара сайре. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура ЦIа. 10.00. «Марша йоагIийла, дошо бIаьсти» яха иллейн стихайн конкурс. 11.00. «Гайдар хьалхэ воагIа» яха кинофестиваль. 12.00. Спортивни ловзараш. 19.00. «Прометей» яха кагирхой клуб. Документальни кинофильмай сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 9.00. Филателистий клуба заняти. 11.00. Болх беш да «Космонавт» яха берий кинотеатр.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 сентябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Оакхарий хьакъехьа бераш та. Ленинградера передача. 10.00 — Изобразительни искусстваи архитектураи даькъе 1974 шера СССР-а паччахьалкхен совгIат лохаш. 10.30 — Дай-воаной, шоана. 11.00 — «Iуйранара почта», яха музыкальни программа. 11.30 — Къонал эфире я. «Из ца хила мегар». Передача дIахьу юридически Iилмай кандидата Бабаевс. 12.55 — Босбола телевидени. УССР-а халкъа артисте Мокренкос дIаоала советски композиторий аллеш. Киевера передача. 13.40 — «УнахцIено». Iилман - популярни программа. 14.10 — «Джульбарс», яха художественни фильм. 15.25 — БIаргагур — теша хала дар. 16.25 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 16.55 — Босбола телевидени. «Советий мехка бераш». «Ираз дола барал». яха телевизиони документальни фильма премьера. 18.00 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР-а чемпионат. 19.45 — «Ялата къахьегама дола дош», яха телевизиони очерк. 20.10 — Музыкальни комеде Новосибирски театра «Хоза Жуанита», яха спектакль. Композитор Зуппе. 21.00 — «Ха», Информационни программа. 21.30 — Музыкальни комеде Новосибирски театра «Хоза Жуанита». яха спектакль дIахо дахьар. 22.55 — Босбола телевидени. Говрий троеборех йола дунен чемпионат. Англера передача. 23.25 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.50 — Сайпанарча школа толамаши гIулакхаши (нохчий меттала). 16.05 — «Цхьаннена а вала лацар», яха художественни фильм. 17.45 — «ХьажкIаш йоаяра духьале е», яха рейд (нохчий меттала).

15 сентябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — Телевизорашка хьожача къонача наьха театр. «Тамаше хIамаш вIаштIехьа даланзар». яхача телевизиони спектакла премьера. Автор Сотник. 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Бехк боацаш бехке хиннар, яха художественни фильм. 15.10 — Босбола телевидени. СССР-а Министрий Совета хьуна болхама паччахьалкхен комитета председатела Воробьева пресс - конференци. 15.40 — Босбола телевидени. Хьунаболхлошта дола концерт. 16.10 — Дунен хIалкъашта юкъера панорама. 15.40 — Босбола телевидени. «Фаэтон малха воI ва». яха мультфильм. 17.00 — Босбола телевидени. Киноюкъбархой клуб. 18.00 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР-а чемпионат. 19.55 — Босбола телевидени. «13 гIанд», яха телевизиони театр миниатюр. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Ашарий хьакъехьа дола дош. Передача дIахьу композитор Петросс. 22.55 — Босбола телевидени. Говрий троеборьех йола дунен чемпионат. Англера передача. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.15 — «Зорька» (гIалгIай меттала). 15.45 — «ГIаьгIа», яха художественни фильм. 17.30 — «Къона ленинхо».

РАДИО

14 сентябрь

6.30 — «Юртара вахар». Шекара свекла чурпаш латт (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республиканска газетий обзор. 8.25 — «Къонал», яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.00 — «ЦIи харжар» яха Осмиева дувцар (гIалгIай меттала). 13.30 — Рашидова стихех дола иллеш (нохчий меттала). 14.00 — «Бригадир, новатор, коммунист», яха Дзасиговах йола очерк (гIалгIай меттала). 14.15 — «Цхьан дезала юкъе» яха беседа (гIалгIай меттала). 14.30 — Литературни передача. Вай волча хьоашалгIа ба Кареле йоазонхой (эрсий меттала). 14.35 — Ашараш. 15.15 — «Кавказе ашараш» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал (эрсий меттала).

15 сентябрь

7.10 — Республиканска газетий обзор. 7.25 — «Тахан, хьунаболхлой Ди» яха передача (гIалгIай меттала). 8.25 — Шоана дукхаеза ашараш. 13.00 — Иалеца доттагIал даршта дола концерт (нохчий меттала). 13.40 — «ЗIок-моза». яха сатирически радиожурнал (нохчий меттала). 14.00 — Интернациональни доттагIален радиоклуб (эрсий меттала). 14.20 — Хьунаболхлой денна хетаяь передача (нохчий меттала). 14.35 — Хьунаболхлой денна дола концерт (гIалгIай меттала). 15.15 — Хьунаболхлошта дола концерт дIахо дахьар (эрсий меттала). 16.00 — «Школьни глобус». яха радиовыпуск (эрсий меттала). 16.30 — «Иллеш доах аз хьона Карелия», яха музыкально - литературни композици (эрсий меттала). 18.30 — «Ше сийгаш» яха йоазонхой пионерашцен дешархоштен йола передача (гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллей Грознен хувцалуш моркаш а йолаш, доадама йоачаш а [illegible] малхбоалехьара секунде 3—7 метр [illegible] хилен фегара температура гIолла 22—27, Грозне 25—27 градус йовхал хилар тарлу. 15 сентябрера 18 сентябре кхаччалца хувцалуш моркаш а йолаш [illegible] фегара температура бийсанна 11—16, денощка 22—27 градус йовхал [illegible].

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинаьж, еаи, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Резолюце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 5838.